№ 176 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 13

1908
ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 13 № 176

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

БАКУ, уголъ Красноводск. и Меркурьевск. телеф. № 10—56

Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական և առևտրական կրթութիւն և պատրաստել հմուտ հաշւապահներ: Աւարտողները ստանում են ատեստատներ:

Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թւաբանութիւն և թւաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշւապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա: Ցանկացողների համար՝ առանձին վճարով լեզուներ և ստենօգրաֆիա:
Ուսումն սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում, առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 7 ժամը:

ԿՈՒՐՍԵՐ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑՎԱԾ Է ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆ

Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа) տրվում և ուղարկվում են ՁՐԻԱԲԱՐ: Օտարաքաղաքացիները դիմում են Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову.
(առ.) (չ. և.) 20—9

(և. չ.) ա. 16—6

ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԴԱՍԱՒՈՐՈՒՄԸ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ

Օգոստոսի 22-ին—Ռուսերէն լեզու պատրաստական դասար.: Թւաբանութիւն I, II և III դաս.: Մասնագիտական առարկաներ VII դաս. (հաշւապահութիւն, առևտրական թւաբանութիւն, առևտրական աշխարհագրութիւն, առևտրի պատմութիւն, օրէնսգիտութիւն, քիմիա և վաճառագիտութիւն):
Օգոստոսի 23-ին—Թւաբանութիւն պատրաստական դաս.: Ռուսերէն լեզու I, II, III, IV, V, VI և VII դաս.:
Օգոստոսի 25 ին—Մաթեմատիկա IV, V, VI և VII դաս.: Ֆրանսերէն եւ գերմաներէն լեզու I, II և III դաս.:
Օգոստոսի 26-ին—Գերմաներէն լեզու VI և VII դաս.: Բնական գիտութիւն և աշխարհագրութիւն I-ից—IV դաս.: Ֆիզիկա V և VI դաս. և տիեզերագրութիւն (космографія) VII դաս.:
Օգոստոսի 27-ին—Ֆրանսերէն լեզու IV-ից—VII դաս.: Կրօն և տեղակ. լեզու բոլոր դասարաններում: Պատմութիւն III, IV, V և VI դաս.:
Օգոստոսի 28-ին—Ընդունելութեան քննութիւններ ստորին դասարաններում:
Պատրաստական դասարանի ստորին բաժանմունքում ընդունելութիւնը շարունակվում է: Վերաքննութիւնների և քննութիւնների սկիզբն է առաւօտեան ժամը $8^1/_2$-ին:
Մաղթանքը և պարապմունքների սկիզբն է սեպտեմբերի 1-ին, առաւօտեան ժամը $8^1/_2$-ին:

Վերատեսուչ՝ Գ. ԳԵԽՏՄԱՆ
(և. չ. ու.) (առ.) 5—4

ԱՐՕՅԵԱՆԻ

Ռուսական բաղանիքներ

Զուգուրէթ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ դիմաց

Հեռախօս № 718.

Բաղանիքները բաց են առ. ժամը 6-ից մինչև գիշերվայ ժամը 12-ը:
Կան 11 նօմէրներ 80 կոպէկից մինչև 1 ր. 30 կ. մի ժամը: Նօմէրները ունեն առողջապահական բոլոր յարմարութիւնները (բժշկ. դուշեր, մարմարեայ վաննաներ ևայլն):
Կանանց և տղամարդկանց ընդհանուր լողանալու (общія) սենեակները կարգաւորված են բոլոր յարմարութիւններով:
Ջինւորների համար յատկացված կայ մի ընդհանուր սենեակ: Ջուրը՝ Կուրի ջուրն է, որ յայտնի է իր լաւ յատկութեամբ. մանրազննին կերպով զտվում է ամերիկական մեքենական զտիչ-գործիքի միջոցով: Գոյութիւն ունեցող բոլոր պակասութիւնները վերացված են: Բաղանիքը նորերս վերանորոգված է և կահաւորված է մաքուր: Նօմերների և ընդհանուրի լողանալու տեղի գները առ. ժամը 6 ից մինչև ցերեկվայ ժամը 4 ը բաւականաչափ իջեցված են:
(առ.) (10, 13, 17, 20, 23, 26, 29 օգ. 3, 6, 10 սեպտ.) 10—2

Հաշւապահական եւ Գրասենեակային

ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԻՑ

(Իններորդ տարի)

Կուրսերում աւանդվում են. հաշւապահութիւն, առևտրական թղթակցութիւն, առևտրական օրէնսգիտութիւն և գեղագրութիւն: Ցանկացողներին սովորեցվում է գրող մեքենայի վրա աշխատել:

Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1908 թ.

Կուրսերը շարունակվում են ոչ պակաս 6 ամսից: Պարապմունքները տեղի են ունենում երեկոները, շաբաթական երեք անգամ:

ՈՒՆԿՆԴԻՐ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԼԻՆԵԼ ԳՐԱԳԷՏ ԱՆՁԵՐ՝ ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻՑ

Ամբողջ կուրսի վճարն է 40 րուբլի

Խնդիրները—Թիֆլիսի առևտրական դպրոցի դիրեկտորի անունով—ընդունվում են դըպրոցի գրասենեակում՝ առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12-ը:

Դպրոցի դիրեկտոր՝ Գ. Գեխտման
առ. (ապ.) (չ. չ.) 12—6

ՄԻ ԻՆՏԵԼԻԳԷՆՏ

ընտանիքում ընդունում են

ՆԱԽԼԵԲՆԻԿՆԵՐ

Լիակատար պանսիօնով և դասերի սերտողութեամբ (րէպէտիրօվկա):

Դիմել «Մշակի» խմբագրատուն՝ Նալբանդեան
(առ.) 5—1

ԴՊՐՈՑ-ՊԱՆՍԻՕՆ և ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

Ս. Վ. Աղուբեան-Երկայնաբազուկի

(Միքայէլեան պր. № 138. ս. տ.)

Երեխաների ընդունելութիւնը օգ. 28 ից: Պարապմունքները կը սկսվեն սեպտ. 2-ից: Երեխաները պատրաստվում են մինչև III դաս.: Աղջիկները մինչև V դաս. բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար: Դպրոցին կից կայ ձեռքի աշխատանքի դասարան:
13, 17, 24 6—1 21, 29, 31

ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ

Սեպտեմբերը մեր առաջն է:

Դպրոցական պարապմունքների ժամանակը մօտենում է:

Եւ սակայն շատ տեղ դպրոցները դեռ չեն հրաւիրել ուսուցիչներ և չը գիտեն թէ ինչ կազմով և որքան դասարաններով պէտք է պահեն նրանց:

Մի շարք դպրոցների մասին մեզ հասած տեղեկութիւններից երևում է, որ նրանք որոշել են կրճատել դասարանների թիւը և առհասարակ փոքրացնել դպրոցական ծախքերի նախահաշիւը:

Ցաւալի երևոյթ:

Դպրոցը, որ հայկական կուլտուրական գործունէութեան աչքի ընկնող արտայայտութիւններից մէկն է համարվել, աննախանձելի վիճակի մէջ է մեր օրերում, երբ հնարաւորութիւն է տրված հիմնելու նրան ամեն տեղ և առաջ տանելու տեղական ժողովրդի ձեռքով:

Եւ հասկանալի է: Դպրոցական գործը, ինչպէս մի խոշոր և բարդ գործ, կարօտ է վերստին կազմակերպութեան, կարօտ է հմուտ և կենսունակ ղեկավարութեան:

Ո՞ւր են այդ կազմակերպութիւնը և ղեկավարութիւնը:

Ենթադրվում է, որ նրանք կան, բայց իրականութեան մէջ մենք չենք տեսնում նրանց գոյութիւնը:

Դպրոցը թողնված է ինքն իրան, բաղդի բերմունքին:

Չը կայ կապ դպրոցական ամբողջ ցանցի մէջ, չը կան թեմական տեսուչներ, որոնք հսկողութիւն ունենային դպրոցների վրա և թէ կազմակերպողների դեր կատարէին նոր դպրոցների վերաբերութեամբ և թէ խորհրդատուների՝ եղած դպրոցներում: Իսկ ժողովրդական ինքնագործութեան ոգին, որ լաւագոյն օրերում երբեմնակի ուժեղ արտայայտութիւններ է ունեցել կրթական գործում, մասնված է թմրութեան և անտարբերութեան: Հոգաբարձութիւնները և ուսուցչական խմբերը չեն կարողանում այնպիսի վառ հետաքրքրութիւն զարգացնել ժողովրդական խաւերում դէպի կրթական հաստատութիւնը, որպէսզի առատ դրամական միջոցներ հանդէս գան դպրոցների պահպանութեան համար:

Այդպէս չէ կարելի շարունակել:

Կրթական գործը այնքան լուրջ և կարևոր գործ է, որ անհնարին է թողնել նրան ներկայ տարտամ վիճակի մէջ:

Հասարակութիւնը, հասարակական կարծիքը պէտք է արթնութիւն ցոյց տան և կենսական խոշոր ժողովրդական պահանջին տան բաւարարութիւն:

Մատաղ սերնդի կրթութեան գործը միայն կուլտուրական մի պահանջի խնդիր չէ, այլ և մի մեծ հասարակական պարտաւորութիւն այն հասակաւոր սերնդի համար, որի ձեռքին են կեանքի գործերը և որից է կախված ընթացիկ խնդիրների այս ու այն տեսակ լուծումը:

Այժմեան կորչրած տարիները անվերադարձելի կորուստներ են ժողովրդի կրթութեան գործում, որովհետև մատաղ սերունդը միայն որոշ տարիներ ունի կրթութեան համար, որոնց և պէտք է գործադրել իրանց ժամանակին. այլապէս ամբողջ սերունդներ կը մնան իրանց ամբողջ կեանքում զրկված կրթութեան նման մեծ և զօրաւոր կուլտուրական բարիքից:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Ռուսաստանում և Կովկասում խոլերա երևալու պատճառով, թիւրք կառավարութիւնը 5-օրեայ կարանտին է հաստատել Սինոպ նաւահանգստի առաջ:

Դրա համար «Պակէ», «Մէսաժըրի Մարիտիմ» և «Լլօյդ» շոգենաւային ընկերութիւնները ոչ ուղևոր և ոչ էլ ապրանք են վերցնում ռուսական նաւահանգիստներից դէպի թիւրքական ափերը:

Այնպէս որ Ռուսաստանի սև-ծովեան ափերից հայրենիք վերադառնալ ցանկացող թիւրքահպատակները ստիպված են սպասել մինչև կարանտինի վերացումը:

Ցամաքային ճանապարհով գնացողները նոյնպէս ենթարկվում են բժշկական քննութեան և երկօրեայ կարանտինի:

—

Օդեսսայից օգոստոսի 6-ին հեռագրում են «Рѣчь» լրագրին.

Երկար ընդմիջումից յետոյ քաղաքում վերսկսվեցին յարձակումները հրէաների վրա: Երէկ երեկոյեան «Լանժերօն» կոչվող ամարանոցում զինված ջարդարարների խումբը յարձակվեց հրէայ բնակիչների վրա և, խուզարկութեան ենթարկելով, գնդակների տարափ թափեց նրանց վրա, որի ժամանակ հրէաներից ոմանք վնասվեցին: Այդ յարձակման հետևանքը եղաւ այն, որ այսօր գեներալ Տօլմաչեվը հրատարակեց մի կարգադրութիւն, որտեղ ասվում է, որ վերջին ժամանակներս ինչ-որ անյայտ զինված խմբակներ կրկին անգամ սկսել են խուզարկութեան ենթարկել քաղաքացիներին: Այդպիսի դէպքերից մէկում կալանաւորվածները «Միքայէլ Հրեշտակապետի» խմբակի անդամներն են. գեներալ Տօլմաչեվը նախազգուշացնում է, որ այդ տեսակ դրուժինաների գոյութիւնը նա ընդունել չէ կարող, և այսուհետև առանց ոստիկանութեան ներկայութեամբ այդպիսի խուզարկութիւն կատարողները կենթարկվեն մինչև 300 րուբլի տուգանքի կամ 3 ամսվայ բանտարկութեան ու աքսորի:

—

Կ. Պօլիս 11 օգոստոսի

Ստամբօլում հրդեհը ոչնչացրեց 6000 տուն, 15 մզկիթ. կրակին զոհվեցին 22 կին և երեխայ, 6 հրդեհաշէջներ: Հրդեհը հիւսիս-արևմտեան ուժեղ քամու ժամանակ ընդգրկեց 17 փողոց, 26 թաղ: («Հ. Գ.»)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

(Սեփակ. թղթ.)

—

Կ. Պօլիս, 5/18 օգոստոսի

Պրինքիպօյումն եմ 4 օրից ի վեր, քաղաքի աղմուկից և ցոյցերից հեռու, կատարեալ մի եւրոպական ville d'eau ում: Բօսֆորի միւս ծայրին: Մարմարայի ծովի մուտքի վրա, միմեանցից ոչ շատ հեռու 9 կղզիներից բաղկացած մի փոքրիկ արքիպելագոս կայ, որոնցից 4-ն է միայն բնակված՝ իրանց յունական անուններով՝ Պրօտի, Անտիգօնի, Խալքի և Պրինքիպօ: Արքիպելագոսի ամենից մեծ կղզին, նրանց թագուհին է Պրինքիպօ: Բոլոր կղզիներն էլ Կ. Պօլսի ամարանոցներն են, բայց դրանցից ամենից շքեղն և հանգստաւէտը Պրինքիպօն է, ուր շատ սիրուն հիւրանոցներ կան ամեն յարմարութիւններով: Այնպիսի ճոխ և գեղատեսիլ վիլլաներ կան այստեղ, որոնք կարող էին պատիւ բերել եւրոպական ամենալաւ ամառային «Ջրի քաղաքներին»: Կղզու բնակչութիւնը մեծ մասամբ յոյն է, բայց կան նաև եւրոպացիք և հայեր: Այստեղ են բնակվում 2 հայ մինիստրներն և այլ հայ պետական պաշտօնեաներ. կան նաև բժիշկներ, վաճառականներ և այլն, որոնք, ըստ ընդհանուր սովորութեան, երեկոյեան շոգենաւով գալիս են այստեղ քաղաքից և առաւօտեան դարձեալ հետ դառնում իրանց գործին՝ քաղաք: Երթևեկութիւնը տևում է $1^1/_2$ ժամ, քաղաքից մինչև Պրինքիպօ, ճանապարհին հանդիպելով նաև միւս կղզիներն և երբեմն ասիական եզերքը: Այցելուների մի խումբ, որ ունի իր սեփական ամարանոցները, կազմել է այստեղ կլուբ, որ շատ գեղեցիկ պարտէզ ունի, իջնում է դէպի ծով. ունի իր պանդոկը, լողարանները և նաւակները իր անդամների տրամադրութեան տակ: Կղզու լաւագոյն հասարակութիւնը երեկոները անց է կացնում ժամանակը ամբողջ գերդաստանով այս կլուբի մէջ: Մի յոյն բարեկամ արձանագրեց ինձ անդամ 15 օրվայ համար և ես առատօրէն օգտվում եմ, թէև մտադիր չեմ 15 օր մնալ: Մի քանի օր այստեղի կեանքը՝ հին և նոր ծանօթների, գերդաստանների հաճելի ընկերութիւնը վայելելուց յետոյ կը տեղափոխվեմ Բօսֆորի մի ուրիշ սքանչելի ամարանոցը՝ Թէրապիա և Բէօյիւքդէրէ:

Երէկ բժշկապետ Թորգոմեանի հետ կառքով շրջագայեցինք կղզու զանազան գեղեցիկ տեսարանները դիտելու. մեզ հետ էր իր եղբայրը՝ գիւղատնտես պ. Գէորգ Թորգոմեան, որ երկրի արդիւնաբերութեան մի նշանաւոր ճիւղի՝ շերամապահութեան մասնագէտն է և վերահսկիչը՝ իբրև շերամապահական վարժարանի (Բրուսայում) տեսուչ: Ինքը բարձր դիրք է գրաւում այստեղ և համարվում է մինիստրական աթոռի թեկնածու, յատկապէս երկրագործութեան պորտֆէօյլի: Շատ հաճելի շրջագայութիւն էր. կղզու մի ծայրից, որ եղնիների փոքրիկ անտառ կայ և կոչվում է langue d'or (ոսկէ լեզու), դիտում էինք հեռու ասիական ծովեզերքի վրա, Բրուսայի մօտերքը բարձրագագաթ Օլիմպոսը, յաւէտ ձիւնապատ, ուր, ասում, այլևս աստուածներ չեն բնակվում...
Շրջագայութիւնից յետոյ ճաշեցի պ. Թորգոմեանի ընտանեկան շրջանում, ուրիշ հիւրերի հետ, ուր խօսակցութիւնը դառնում էր ռուսահայերի և թիւրքահայերի կամ այժմ հայ օսմանցիների մերձեցման և փոխադարձ ազգային կուլտուրական ազդեցութեան շուրջը:

Երեկոյեան, մի ուրիշ բարեկամի հետ, այցելեցի մի հայ մինիստրի, Յովհաննէս

Բերգէն (Նօրվէգիա), 10 օգոստոսի

Երէկ Փօլգեֆօնդէն նաւը Սկանեվիկայի մօտ դիպաւ քարին և երեք րոպէից յետոյ ջրի տակն անցաւ։ Լուրերին նայած, նաւի մէջ կային 85 ճանապարհորդներ, որոնցից 30-ը խեղդվեցին։ Մինչև օրս գտնվել են 15 դիակներ։ Խեղդվողներից հինգը նաւաստիներ են։

(«Հ. Գ.»)

—

Կ. Պօլիս, 11 օգոստոսի

Երէկ, օգոստոսի 10-ին, ցերեկով Ստամբօլում մեծ հրդեհ ծագեց։ Այրվեցին մի քանի հարիւր տներ։ Կրակը շարունակվում է։ («Հ. Գ.»)

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՇԵՄՔԻՆ

—

Կ. Պօլիս, 11 օգոստոսի

Ներքին գործերի մինիստր Րէշիդ-Ակիֆ-փաշան հրաժարական տուեց։ Վակուֆների մինիստր Էքրեմը մտաւ կաբինետի մէջ։

Մինիստրական նոր հրահանգով պարլամենտի ընտրութիւնները տեղի են ունենալու նոյեմբեր ամսին։

Կառավարութիւնը կանչեց սահմանադրութեանը չը հնազանդված Հիջազի վալի Ահմէդ-Րաթիբին Կ. Պօլիս, բայց սա հրաժարվեց գալ։ («Հ. Գ.»)

—

Ֆրանսիական կառավարութիւնը «Petit Parisien» լրագրի մէջ տպագրված պաշտօնական նկատողութեան մէջ իր բողոքն է յայտնում ինչոր մարդկանց կողմից տարածվող այն լուրերի դէմ, թէ իբր Ֆրանսիան Ռուսաստանի հետ միասին ցանկանում է միջամտել մակեդօնական գործերին։ Այդ այս միևնոյն լուրն է, որ հիմնված էր երիտասարդթիւրքերի կօմիտէտի կեղծված թուղթի վրա, և որը իր ժամանակին հերքվեց վերջինիս կողմից։

«Եթէ անցեալում,—ասում է լրագիրը,—մենք առիթ ենք ունեցել ճնշում գործ դնել անբարեկարգ Թիւրքիայի վրա, որպէսզի պաշտպանենք հայերին քիւրդերից, կամ մակեդօնացիներին մահմեդական կեղեքիչներից, այդ մենք անում էինք մարդասիրական զգացմունքից դրդված։ Բայց այն րօպէից, երբ Երիտասարդ-Թիւրքիան յայտարարեց իր ազնիւ ու առնելի ծրագիրը, մեր ամբողջ գործը կը լինի այսուհետև ուշադրութեամբ հետևել այդ ծրագրի իրագործմանը։ Միևնոյն բանը յայտարարեց մեր դեսպան Կօնստանը նոր մեծ վէզիր Քեամիլ-փաշային։

—

«Temps» լրագրի ասելով, Սելիմ Մելհամէի փախուստին աջակցութիւն ցոյց տալը իտալական դեսպանի կողմից բացատրվում է նրանով, որ Մելհամէի մօտ էր գտնվում իր փեսայ իտալական նախկին օֆիցէր Րօսէի գրագրութիւնները իտալական թագաւորի հետ, որոնց ազատելու նպատակով յիշեալ դեսպանը աջակցեց նրա փախչելուն։

—

Վիէննա, 11 օգոստոսի

«Cor. Bur»-ին հաղորդում են Կ. Պօլսից, որ համապատասխան բարեացական և ուշադիր վերաբերմունքին, որ աւստրո-ունգարական կառավարութիւնը դեռ սկզբից երևան է հանել դէպի Թիւրքիայի վերջին վերանորոգչական շարժումը, նա արձակուրդ տուեց մի քանի աւստրո-ունգարացի օֆիցէրների, որոնք գտնվում են Կ. Պօլսի վիլայէթում, իսկ մնացածներին կենտրոնացրեց Ուսկիւբի մէջ մինչև յետագայ կարգադրութիւնները։

(«Հ. Գ.»)

—

„Бирж. Вѣд."-ի սեփական թղթակիցը Լօնդօնից հեռագրում է.

«Մինիստրական ծրագիրը, որ երէկ հրատարակվեց Կ. Պօլսում, այստեղ շատ աննպաստ տպաւորութիւն թողեց։ Ծրագրի մէջ բոլորովին չէ յիշված Մակեդօնիայում կատարվելիք բարենորոգումների մասին, և միևնոյն ժամանակ ծրագրում ուղղակի ցուցմունք կայ այն մասին, թէ սահմանադրական Թիւրքիան պիտի աշխատի կրճատել օտարազգիների այն իրաւունքները, որ հիմնված են շատ հին պայմանագրերի վրա։ Ծրագրով գոհ չեն նաև կառավարչական ղեկավարող շրջաններում, ուր սպասում էին, որ Քեամիլ փաշայի կաբինետը աւելի մանրամասն կարտայայտվի նոր Թիւրքիայի արտաքին քաղաքականութեան մասին»։

—

„Бирж. Вѣд." թերթին ամսիս 6 ից հեռագրում են Կ. Պօլսից.

«Այսօր, չորեքշաբթի, պէտք է լոյս տեսնի Կ. Պօլսում հիմնած գերմանական թերթի առաջին համարը։ «Matin» թղթակցի Բերլինից հաղորդած տեղեկութիւններին նայելով, այդ գերմանական թերթը հրատարակվում է Բերլինում վերջերս ստորագրութեամբ հաւաքված փողերով։ Կայսերական կանցլեր Բիւլօվը ստորագրել է 100,000 մարկ»։ („Б. В.")

—

Կ. Պօլսից վերջին պօստով ստացված թերթերը հաղորդում են, թէ այնտեղ էլ սկսել է ծայր տալ բանւորական գործադուլը։ Այսպէս՝ օսմանեան ծխախոտի ռէժիի բոլոր գործաւորները գործադուլ են արել։ Դրանց միացել են Պերայի տրամվայների բանւորները։ Նոյնպէս գործադուլ են յայտարարել Անատօլիական երկաթուղային Հայդար Փաշա կայարանի ու քարափի բնակիչները։ Փոքր Ասիայի Էսկիշէհիր քաղաքումն էլ երկաթուղային հանգստանները գործադուլ են արել։ Գործադուլաւորները բացառապէս անտեսական պահանջներ են առաջադրել։

—

Վերջին պօստով Լօնդօնից ստացված տեղեկութիւններից երևում է, որ սուլթան Աբդուլ-Համիդը խիստ գայրացած է այն չափազանց պահանջներից, որ սկսել են անել նրանից երիտասարդ-թիւրքերի կօմիտէտները։ Նամանաւանդ ծանր տպաւորութիւն է թողել նրա վրա իտալական օպերային խմբին արձակելու պահանջը, որովհետև այդ խումբը պայմանագրով վարձված էր երկու տարվայ համար։ Կ. Պօլսի կօմիտէտի պահանջով արձակված կամերգերներից մէկին սուլթանը ասել է. «Գուցէ մենք նորից կը տեսնվենք աւելի լաւ պայմանների մէջ»։

Միւս կողմից երիտասարդ թիւրքերի լրագիրները, ինչպէս հեռագրում են Կ. Պօլսից ամսիս 3 ի թւով, գանգատվում են սուլթանի պալատում կատարվող նոր խնջոյքների վրա և նոր մարդկանց անուանացուցակներ են տպագրում, որոնց պաշտօններից հեռացնելը անհրաժեշտ են համարում։

Զինուորական մինիստրի մահվան լուրը մեծ իրարանցում է առաջացրել սուլթանի պալատում։ Աբդուլ-Համիդը ցանկութիւն է յայտնել, որ մահվան պատճառը պարզվի։ Ինչպէս երևում է, նա հաւատացած է, որ մինիստրը ոճրագործութեան զոհ է եղել։

(„Б. В.")

—

Ոստիկանութեան նախարար անուանուեցաւ Թնդանօթարանի քննիչ ժողովին անդամներէն Ֆէրիդ Սամի փաշա։

(«Արևելք»)

—

Լօնդօնի մամուլը համարեա թէ բոլոր մեծ օրգանները յօդուածներ նուիրեցին Թուրխան փաշայի Պետերբուրգում դեսպան նշանակվելու առիթով։ Մատնանշելով այն հանգամանքը, որ Թուրխան փաշային շատ անգամներ են կարևոր դիպլօմատիական գործեր յանձնվել, Լօնդօնի թերթերը նրա Պետերբուրգի դեսպան նշանակվելը նկատում են իբրև երաշխաւորութիւն Ռուսաստանի և Թիւրքիայի մերձեցման։ Թուրխան փաշան, այդ թերթերի ասելով, միշտ կողմնակից է եղել այդպիսի մերձեցման և գերմանական դիպլօմատիան նրան միշտ անհաշտ հակառակորդ էր նկատում։ Սուլթանին արած իր զեկուցումների ժամանակ Թուրխան փաշան միշտ ապացուցանում էր, որ գերմանացիների ձեռքով Թիւրքիայում երկաթուղիներ շինելը Թիւրքիան տակաւ առ տակաւ նուաճել է, նշանակում Գերմանիայի կողմից, և դա ուշ կամ վաղ առիթ պիտի դառնայ միւս մեծ պետութիւնների հետ ընդհարվելու։

Լօնդօնում մատնանշում են և այն հանգամանքը, որ գերմանական դեսպանութեան կողմից Կ. Պօլսում յաճախ ջանքեր են գործ դրվել, որ Թուրխան փաշան հեռացվի քաղաքական ասպարէզից։

Եթէ Լօնդօնից հաղորդված տեղեկութիւններին հաւատալ, Թուրխան փաշայի նշանակվելը անհամակրութեամբ է ընդունվել երիտասարդ թիւրքերի լրագիրների կողմից։

(„Б. В.")

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

—

Մեզ հեռագրում են Թաւրիզից, օգոստոսի 8-ից.

Ղարադաղում խաները յարձակվեցին Թումանեանի առևտրական տան պատկանող հայ գիւղերի վրա և գրաւեցին այդ գիւղերը՝ պահանջելով, որ գիւղերի կառավարիչ Ալէքսան-բէկն անմիջապէս հեռանայ։

Թումանեանց տունը թէև հեռագրական դիմումներ արաւ Թաւրիզի և Թէհրանի իշխանութիւններին, բայց մինչև այսօր ոչ մի կարգադրութիւն դեռ չէ արված։

—

Թաւրիզ, 11 օգոստոսի

Երէկ, Էյն-ուդ-Դօվլէի հրաւէրով, նրա մօտ գնացին քաղաքից դուրս գտնվող շահի պալատը 12 պատգամաւորներ զանազան յեղափոխական կուսակցութիւններից, որոնց նա, հաւատացնելով սահմանադրութեան անսասանելիութիւնը, առաջարկեց եղբայրական արիւն չը թափելու համար դադարեցնել անկարգութիւնները և զէնքերը վայր դնել։

Ի պատասխան այս առաջարկութեան յեղափոխականները, անկախ արտաքին բնաւորութիւն կրող պահանջներից, մի շարք ուրիշ պահանջներ առաջադրեցին, ի թիւս որոց նրանք պահանջ դրին անյապաղ մէջլիսը բանալ, ամնիստիա յայտարարել և Ատրպատականի կառավարութեանը իբրև խորհրդատուներ մասնակից անել և մի քանի սահմանադրականների։

Խաղաղ բնակչութիւնները շարունակվում են։

Շուկաները և կառավարական հիմնարկութիւնները մնում են փակ։ Հեռագիրը չէ գործում։

Յեղափոխական կազմակերպութիւնների դրամաշորթութիւնները չափ ու սահման չեն անցան։ («Հ. Գ.»)

—

Թաւրիզ, 11 օգոստոսի

Երէկ, օգոստոսի 10-ին, կէսօրի մօտերը, անջումանից դուրս գալու ժամանակ փողոցում սպանվեց անջումանի անդամ Հաջի-Ջալիլը, որ յայտնի էր իր հակակառավարական ագիտացիոն գործունէութեամբ։ («Հ. Գ.»)

—

(Սեփակ. թղթ.)

Թաւրիզ, 7 օգոստոսի

Դրութիւնը անփոփոխ է։ Ցերեկը կռիւ չը կայ. գիշերը հրացանաձգութիւնը անպակաս է։

Այսօր կառավարչապետը ժամանելու է քաղաքի շրջակայքում գտնվող կառավարական Սահիբ-Դիվանի այգին։ Քաղաք մտնելու մասին դեռ խօսք չը կայ և հաւանական է, որ այսպէս շուտով քաղաք չը մտնէ։ Սահմանադրականները կազմ պատրաստ՝ սպասում են վճռական քայլերի։ Մեծ թւով նոր մարդիկ զինվեցին։ Նէջէֆի մեծ մուջտէիդի յայտարարութիւնն է ցրված, որի հիման վրա ամեն մի հաւատացեալ խլամ իր արեան գնով պիտի պաշտպանէ սահմանադրութիւնը։

Ցաւենալ դէպք պայթումը մօտենում է. լարուածութիւնը դէպի գագաթնակէտն է շտապում, «լինել չը լինելու» դրօշակներ են երկուստեք ծածանվում։

Կառավարչական ույժերի մասին լսածներս հակասական են։

Րօպէիս լսեցի, որ Նէջէֆի մեծ մուջտէիդի վերոյիշեալ հրամանի պատճէն - լուսանկարը «անջումանի» կողմից ուղարկվեց կառավարչապետին մի նամակով, որով յայտնում են, որ «ամեն մի իսլամի պարտականութիւնն է ընթանալ համաձայն մեծ կրօնապետի հրամանի, և մենք Թաւրիզի սահմանադրականներս որոշել ենք մինչ մեր արեան վերջին կաթիլը հաւատարիմ մնալ վերոգրեալ հրամանին, դուք, որպէս իսլամ կառավարչապետ, ինչ մտադրութիւն ունէք»...

«Անջումանը» 6 օր է արդէն կահաւորված է և ժողովներ են տեղի ունենում. վաղվայ համար (ուրբաթ, մահմեդականների կիրակի) որոշված է մեծ զինված թափօր կազմել ամեն թաղերում և այցելել «անջումանը»։ Ասվում է, որ վաղվանից մօտ 400 վաճառականներ որոշել են զինվել։

Սրտայոյզ տեսարաններ անպակաս են։ «Ամրագզ» թաղի գիւղերում կռւում են ղարադաղցի վրանաբնակ չորս կանայք. առասպելներ են պատմում այդ կանանց կռւի մասին, որոնք մինչև օրս իրանց զէնքերը չեն տուել։

Լիլավա թաղում սպանված մի ֆէդայու մայր կարողացաւ իր արտասուքը զսպել, վերցրեց սպանված որդու զէնքերը՝ կապեց կրտսեր որդուն և ուղարկեց կռւի «Մաշրութէի» ճանապարհին «շահիդ» (նահատակ) լինելու համար... Կան տեսարաններ, որքան յուզիչ, որքան սրտաշարժ. և երբ մարդ մտածում է, որ այս բոլորը դարերի կուտակված զայրոյթի յորդացման բռնկումն է, նահատակված արդարութիւնն է, որ գալարվելով ուզում է լոյս աշխարհ դուրս գալ, քարշելով իր հետ ի բնէ ազատ ծնված, բայց երկրագնդի վրա միշտ ստրուկ պարած մարդկութիւնը, փշնկում է զգայուն սիրտը, այդ «տանջարանը», որ Աստուած զետեղել է մարդու կրծքի տակ, և ակամայ հարց է առաջ գալիս՝ «ինչո՞ւ այս բոլորը»...

Թողնենք երազանքը. ծառացած իրականութեանն է խօսքը...

Մարդ մտածում է՝ եթէ Էյնը-Դօվլէի ջանքերն էլ ապարդիւն անցնեն, Թաւրիզը միայն սահմանադրականների, իսկ ամբողջ Պարսկաստանը միապետականների ձեռքում, ինչ պիտի լինի խեղճ Իրանի ապագան։ Թաւրիզի ժողովուրդը այսպիսի օրհասական կռիւներով ուզում է ժամանակ վաստակել, որպէսզի կրկին ապատամբութիւնը վարակի ամբողջ երկիրը, բայց դրսեցիք լուռ են և ոչ մի տեղից արձագանք չը կայ։ Իսկ վճռական շահն ինչո՞ւ է դանդաղում. խոստացված երեք ամսից երկուսը անցաւ, բայց դեռ ընտրութեան յայտարարութիւնները չը կան։ Եթէ մէջլիսը պիտի բացվի համաձայն շահական խոստման, պիտի ամբողջ երկրում ընտրութիւնները սպված լինէին. չէ՞ որ մի ամիս միայն մնաց ժամանակ...

Խե՜ղճ երկիր, ուր «մարդու» սիրտ է տրոփում ամենուրեք. առանց մարդու ինչ պիտի անի թէ միապետականը և թէ սահմանադրականը։ Ահա ինչն է յուսահատական...

Իքօ

—

«Бирж. Вѣд.» թերթի սեփական թղթակիցը Թէհրանից հեռագրում է. «Րէակցիան աշխատում է իր ամբողջ ույժով։ Բազմաթիւ ագիտատորները շրջում են քաղաքը և բազարները ու ամենքին հրաւիրում են գործադուլ անել սահմանադրութիւնը հրատարակելու օրը բողոք արտայայտելու համար սահմանադրութեան դէմ, որը Պարսկաստանի դժբաղդութիւնների գլխաւոր պատճառն է եղել։ Զուէնում րէակցիօն մուջտէիդները փողոցի տականքներին հաւաքում և նրանց փող են տալիս։ Իշխանութեանը կոչ են անում պաշտպանել Իսլամը կրօնը սատանայական ձեռնարկութիւններից։ Մեծ ցոյցեր են սպասվում, որոնց հետևանքը կոտորածներ կարող են լինել։

Բագիշում ընդարձակ շարժում է նկատվում զօրքերի մէջ, որ շարունակ գալիս ու գնում են գիւղերը։ Ժողովուրդը սարսափի մէջ է և կոտորած է սպասում։

Այսօր (օգոստոսի 5-ին) Քերբալայի գլխաւոր մուջտէիդ Ախունդ Խօրասանի,—որը սահմանադրութեան կողմնակից է,—նամակը ստացվեց։ Նա յայտարարում է, որ ինքը գնում է Կ. Պօլիս սահմանադրական սուլթանից խնդրելու իր պաշտպանութեան տակ առնել պարսիկներին։

—

«Times» թերթի ասելով, նոր պարսկական պարլամենտը կը գումարվի ոչ ուշ քան հոկտեմբերի մէկը նոր տոմարով։ Շահը վճռել է կարելի եղածին չափ լաւ օգտվել նոր ընտրական օրէնքից, որպէս զի

փաշա Սագըզլի. (միւս մինիստրը՝ Նորատունեան, իր գրաղմունքների շատութեան պատճառով, չէր կարողանում քաղաքը թողնել և գալ այստեղ)։ Յովհաննէս փաշա՝ սուլթանի անձնական գանձի և կալուածքների մինիստրն է։ Թէև մինիստր տիտղոսն է կրում, բայց իսկապէս կառավարութեան գործերին չէ մասնակցում. Յովհաննէս փաշան (հայ կաթօլիկ) 10 օրից ի վեր տկար էր և չէր գնում իր պաշտօնատեղին։ Շնորհիւ այն պարագայի, որ նա մօտ ծանօթն էր իմ բարեկամիս, նա ընդունեց մեզ իր ննջարանում։ Ծերունի փաշան, որ արդէն 75 տարեկան է, իրօք անհանգիստ էր և անկողնումն էր մնում։ Մասնաւոր նշանակութիւն ունեցող կարճատև խօսակցութիւնից յետոյ, ես հարցրի փաշային, թէ ճի՞շտ է արդեօք, թէ նաև տուել է իր հրաժարականը և թէ սուլթան Համիդ չէ ընդունել։ «Այո,—պատասխանեց ծերունի մինիստրը,—բայց ես նորից խնդրեցի, որ ինձ արձակէ, և յոյս ունեմ թէ այս անգամ կընդունի, ովհետև ես արդէն շատ ծեր եմ և անհրա մեշտ պէտք ունեմ հանգստութեան»։ Յովհաննէս փաշայի հրաժարվելով այժմ մի նոր մինիստրական տեղ է բացվում հայի համար, որովհետև սուլթան Համիդն իր գանձն ու կալուածների կառավարութիւնը միշտ հայի է վստահացել (Յակոբ փաշա Գազազեան, Միքայէլ փաշա Փօրթուգալ և այժմ էլ Սագըզլը)։ Ես հարցրի, թէ ճի՞շտ է արդեօք, թէ սուլթանը ասել է կամ խոստացել է տալ իր անձնական գանձից 4 միլիօն լիրա (մօտ 40 միլիօն ռուբլի) պետական գանձարանին, որի մասին հաղորդել էին թէ տեղական և թէ եւրօպական թերթերը։ Նա բացարձակապէս հերքեց այդ լուրը, բացատրելով թէ նա, սուլթանը, չունի այնքան պատրաստի դրամ, ինչպէս արդէն, ասաց, երէկ մի թիւրք լրագիր էլ պաշտօնապէս հերքել էր այդ լուրը։ Ես ջանացի, որ հրաժարեալ մինիստրը մի քիչ տեղեկութիւն տայ սուլթանի անձնական հարստութեան, կալուածքների, տարեկան եկամտի մասին, բայց նա անորոշ և խուսափողական պատասխաններ էր տալիս իմ հարցումներին։ Մի բան հաստատ կերպով պարզվեց նրա ասածներից, որ սուլթանն ամենևին այնպէս հարուստ չէ, ինչպէս սովորաբար կարծվում է։ Վերջը փաշան խօսքը ճարպիկութեամբ փոխելով ինքն ինձ հարցումներ էր ուղղում իմ անձի մասին, Կովկասի մասին և այլն։ Ես հեռացայ նրան մաղթելով շուտափոյթ առողջութիւն և հանգիստ կեանք, հեռու պաշտօնի հոգսերից։

Երեկոյեան, կլուբում, մի պետական բարձրաստիճան անձ պատմում էր մի խումբ ծանօթների, որոնց մէջ էի ես էլ, թէ արքունի պալատում կատարեալ շփոթութիւն էր տիրում։ Սուլթանը չէր կարողանում հաշտվել ներկայ իրականութեան հետ։ Նա կառչում է իր այժմեան անզօրութեան վրա, նա, որ խաղացրել էր ամբողջ Եւրօպան, 30 տարի շարունակ և անօրինակ գերութեան մէջ էր պահել բովանդակ Թիւրքիան։ Իր նախկին արբանեակները, որոնց վրա էր հիմնել նա իր սոսկալի բռնապետութիւնը, բոլորն էլ հիմա կամ փախած էին, կամ բանտարկված և կամ պաշտօնանկ եղած։ Նրա մօտից հեռացրել էին նոյնիսկ իր մօտիկ ծառաներին, որոնք երբևիցէ դեր էին կատարել հին րէժիմի ժամանակ, և նա մնում էր շփոթված, տարտամ և անզօր որևէ հակայեղափոխութիւն առաջացնելու։ Այս վերջին միտքը նա՝ «կարմիր մարդը» դեռ չէր թողել. այս շատ լաւ գիտէին «երիտասարդ-թիւրքերը». այդ պատճառով էլ նրա՝ սյս կամ այն ձևով գահից հեռացումը՝ սահմանադրութեան հաստատուն մնալուն միակ գրաւականն էր համարվում...։

Թիւրք կօմիտէի այստեղի մասնաճիւղը պատրաստվում է մի մեծ պարահանդէս սարքել Պրինքիպօյում, ի նպաստ «Նիազի» և «Էնվէր» պատերազմական նաւերի շինութեան։

Այս նպատակով հանգանակութիւն են բացել այստեղ պարահանդէսին մասնակցել ուզողների մէջ կամ աւելի ճիշտը՝ ցուցակագրել էին բոլոր այն պրինքիպօցիներին, որոնք կարող էին նուիրատուութիւն անել և այս կերպով՝ մէկի վրա 100, միւսի վրա 200 ռուբլի գրելով հաւաքել էին մինչև հիմա մօտ 7000 ռուբլի։ Ցուցակագրութիւնը շարունակվում է։ Մոռացայ ձեզ գրել, որ քաղաքում գտնվածս միջոցին երիտասարդ թիւրքերը բարեհաճում էին հետաքրքրվել իմ անձնաւորութիւնով, և վերջին օրը նրանցից մէկը եկել էր տեղեկութիւն ստանալու իմ մասին իմ բնակած Pera Palace հիւրանոցում, որ լաւագոյնն է համարվում Կ. Պօլսում։ Նրանք գուցէ սխալ դուռ էին բախել... Ցաւենալ դէպս, երբ հիւրանոցի վարչութիւնն այդ մասին իսկ յայտնեց, ես գրեցի այցետոմսիս վրա «Թիֆլիսի «Մշակ» լրագրի աշխատակից» և տուի, որ յանձնեն հարցնող «երիտասարդ-թիւրքին»։

Երէկ առաւօտեան թիւրք լրագիրները (կիրակվայ պատճառով ուրիշ լեզուով թերթ չէ հրատարակվում) հրատարակեցին նոր մինիստրութեան ծրագիրը, որ նպաստաւոր տպաւորութիւն է թողնում։ Նա յայտնում է, որ սահմանադրութեան գծած ազատութեան և հաւասարութեան հիման վրա նոր օրէնքներ պիտի պատրաստվեն երեսփոխանական ժողովի քննութեան ներկայացվելու համար։ Այդ ծրագրում ուշադրութեան արժանի են հետևեալ կէտերը։

Մինիստրութիւնը՝ հին րէժիմին պաշտօնեաներին, որոնք բոլորն էլ արձակվում են հետզհետէ, դժգոհ չը թողնելու համար, որոշել է նրանց բոլորին (ի հարկէ ոչ յանցաւորներին) մի առ ժամանակ իրանց ռոճիկները տալ. այս կերպով զինաթափ է անում նրանց և հակասահմանադրական մի մեծ կուսակցութիւն կազմելու առաջն է առնում։ Որոշված է բոլոր քրիստոնեաներին զինուորագրել և զինուորական դպրոցներում ընդունել ոչ մահմեդականներին։ Այս կէտը առանձնապէս կարևոր է հայերի համար։ Բոլոր օտար տէրութիւններին հետ, ասված է այնտեղ, Թիւրքիայի յարաբերութիւնները բարեկամական են, բայց կառավարութիւնը պիտի աշխատի capitulation ների հին օրէնքը ջնջել տալ, որի համաձայն Թիւրքիայում ապրող օտարահպատակները թիւրք դատարանների և առհասարակ օսմանեան օրէնքին չեն ենթարկվում։ Նոյնպէս և մեծ պետութիւնները իրանց սեփական դատարաններն ունեն։ Եւրօպական պետութիւնները հազիւ թէ համաձայնեն դրան, մինչև որ չը համոզվեն թէ սահմանադրութիւնը հաստատուն արմատ է գցել և Թիւրքերը prof հաւասարութիւն են պահպանելու բոլոր հպատակների մէջ։

Կառավարութիւնը այժմ զբաղված է արտաքսելով այն բոլոր պաշտօնեաներին, որոնք իրանց պահպանողականութեամբ անկարող են համարվում գործելու սահմանադրականօրէն։ Հետզհետէ արձակվում են վալիներ և միւթէսարրֆներ Փոքր-Ասիայի զանազան նահանգներում։ Մտադրութիւն կայ հաւասարութեան սկզբունքի հիման վրա 3 վալիի (ընդհ. նահանգապետի) տեղ տալ քրիստոնեաներին։ Երևի շուտով կը լսենք մի հայ ընդհ. նահանգապետի նշանակումը՝ Փոքր-Ասիայի նահանգներից մէկի վրա։ Հետաքրքրական է՝ որ «երիտասարդ-թիւրք» կօմիտէի բազմաթիւ անդամներից ոչ մին չէ ցանկանում պաշտօն ընդունել որևէ ճիւղում։ Կօմիտէի այն անդամը, որին կառավարութիւնը յարմար էր տեսել ոստիկանութեան մինիստրի պաշտօնի համար, չը նայելով իրան եղած հրաւէրներին, բացարձակապէս մերժել է պատճառաբանելով թէ. «Եթէ մենք վարչական պաշտօններ բաժանենք մեր մէջ, ժողովուրդը պիտի ասի՝ թէ թիւրք յեղափոխականները ոչ թէ հայրենիքի օգտի համար էին աշխատում, այլ որպէս զի իրանք չաղ պաշտօններ ձեռք գցեն։ Այս կարծիքը կարող է վնասել մեր մինչև հիմա շահած բարի համբաւին»։ Թիւրք յեղափոխականները լաւագոյն են համարում պարլամենտի երեսփոխաններ ընտրվել և օրէնքների մշակման մասնակցել։ Թիւրք կօմիտէի մի մեծ գործն էլ այն եղաւ, որ Թիւրքիայի բոլոր խուլ անկիւնները պրօպագանդիստներ ուղարկեց, որ ժողովրդի մաքերում պատուաստեն սահմանադրութեան սկզբունքը և միանգամայն հսկեն տեղական իշխանութիւնների գործունէութեան վրա։

Վերջապէս հայ բանտարկեալները արձակվեցին ամեն տեղ, երկրում, ենթադրվում է միայն քաղաքական յանցաւորները և նոյն իսկ քաղաքական ոճրով ամբաստանվածները։ Այժմ այստեղ հանգանակութիւն է բացված անխտիր բոլոր քաղաքական յանցանքով բանտարկվածներին նպաստելու համար, որովհետև դրանց մեծ մասը կարօտ է այժմ օրական հացի։ Այս հանգանակութեան գլուխ է անցել մի ուսեալ թիւրքուհի, մի թիւրք բժշկի կին, որ Պերայի հայոց թաղական խորհրդին դիմելով խնդրել է, որ մի երկու հայ տիկին ես օգնեն իրան։ Արդէն բաւական գումար է հաւաքվել, որով պիտի օգնեն հայ, թիւրք և յոյն բոլոր արձակվածներին անխտիր։

Սարուխան

Երկու պալատներն էլ հլու-հնազանդ լինեն իր կամքին։

Թեհրանից օգոստոսի 9 ին հեռագրում են «Речь» լրագրին.

Պալատական շրջանները աշխատում են մէջլիսի պատգամաւորները նշանակել տալ շահի ֆիրմանով, առանց ընտրութիւններ կատարելու, և նախապէս ստորագրութիւն վերցնելով, որ շահի բոլոր հրամանները կը կատարեն։ Այսօր այդ նախագիծը երկար ժամանակ քննվում էր ականաւոր րէակցիոներների կողմից։ Արտաքուստ մտադրութիւն կայ գործը այնպէս կարգաւորել, մանաւանդ պետութիւնների ներկայացուցիչների առջև, որպէսզի անհնարին լինի մեղադրել կառավարութեանը սահմանադրութիւնը ակներև կերպով խախտելու համար։

Հաստատ կերպով խօսում են, որ Էմիր Ջէնգը, պետական գանձարանը ֆինանսական կրիզիսից դուրս հանելու նպատակով, մտադիր է շահի կողմից նշանակվելիք պատգամաւորական տեղերը վաճառել փողով։

Ընտրութիւնների ֆիրմանը յայտարարելու օրը վճռված է բռնի կերպով փակել տալ շուկան, իսկ հնազանդվել չը կամեցողներին ջարդի ենթարկել նրանց դէմ ուղղելով կաշառված սարվազներին, որոնք յետոյ կը պոկոտեն փողոցներում կպցված ընտրութիւնների յայտարարութիւնները, պահանջելով ֆիրմանը։ Այն ժամանակ շահը, իբր թէ զիջելով ժողովրդի պահանջներին, նոր ֆիրման կը հրատարակէ, խոստանալով ապագայ մէջլիսի անդամներին նշանակել իր սեփական ընտրութեամբ։

«Temps» լրագրի ասելով, պարսկական նոր պարլամենտի գումարումը կարելի է սպասել հոկտեմբերի 1 ին։ Շահը վճռել է հետևել ռուսական օրինակին և փոխել ընտրողական օրէնքը այն մտքով, որպէսզի ներքևի պալատի հլու կազմը նախապէս ապահովված լինի։ Աւելի ճշտութեան համար մտցվում է երկրորդ պալատը ևս։ Նրան իրաւունք կը վերապահվի բեկանել ներքևի պալատի վճիռները։ Լրագրի թղթակցի կարծիքով, շահի աջողութիւնը՝ յեղափոխութեան դէմ մղած կռւի մէջ գլխաւորապէս վերագրվում է նրա հարստութեանը։ Առձեռն դրամ շահը շատ չունէր, բայց անհամար քանակութեամբ ակնեղէններ ու գոհարեղէններ ունէր, որոնց մի մասը հնարաւոր եղաւ գրաւ դնել։ Այդ տեսակ միջոցներով շահը յոյս ունի լրացնել իր գանձարանի ծախքերը և կանխապէս վճարել ինքնակալութեան վարձկան պաշտպաններին։

Լրագիրը միտում է Լեախովի քաղաքական դերը։ Շահը գործում է էմիր Բահադուրի ազդեցութեան ներքոյ, իսկ Լեախովը կոյր կատարողն էր միայն ուրիշների հրամանների։

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹՈՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

(Սեփակ. Թղթակց.)

Էրզրում, 8 օգոստոս

Օգոստոս 1-ին այստեղ ժամանեցին Սինոպէն վերադարձող Թիւրք աքսորականները։ Քաղաքս բառին իսկական իմաստով զարդարուած էր. կառքերու, ֆուրգոններու թիւը 100 ի կը հասնէր, իսկ ձի բնաւ մնացած չէր քաղաքին մէջ։ Հայ երիտասարդութիւնը իր կողմէն երկու պատգամաւոր մինչև Իլիջա բռւած գիւղը ընդառաջ ղրկած էր, իսկ քաղաքի պարիսպներուն մօտ գեղեցիկ կամարներ և դրօշազարդուած վրաններ զարկած էին։ Զինուորականութիւնը, իրենց «ազիզ վէրէնտալ»-ներուն այդ գովելի քայլը քաջալերելու համար, ղրկած էր զինուորական նուագախումբը ածելու հայերու վրաններուն առջև։ Զարմանալին այն էր, որ քաղաքապետութեան պատրաստութիւնները բոլորն ալ ձրի անցան։ Աքսորականները, ժամանակին որոշուած ծրագրի համաձայն, ուղղակի հայերու վրանները եկան։ Շատ մխիթարական էր Թիւրքերու այդ տեսակ սիրալիր վարմունքը։

Պոլսոյ և Սելանիկի մէջ գործող քօմիտէներու մէկ ճիւղն ալ հոս բացուեցաւ և մօտ 60-ի չափ անդամներ ունի, որոնց 15-ը հայ, իսկ մնացածը թիւրք։

Օգոստոս 7-ին տեղի ունեցաւ տեղւոյս զինուորականութեան հանդիսաւոր երդումը սահմանադրութեան հաւատարիմ մնալու համար։

Անկիւնները մնացած ոյժերը կը սկսին երևան գալ։ Թումբ մը հայ երիտասարդներ քաղաքիս մէջ թատրոն բանալու կաշխատին։ Արդէն կիրակի օրը լսարանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Արծնեան վարժարանի մէջ։

Մկրտիչ Թորոսեան քանի մը օր առաջ Երզնկա գնաց։ Մամախաթուն բռւած գիւղի մօտերը քիւրդերը վրան կը յարձակին և կը սպաննեն։ Տեղւոյս քօմիտէի որոշմամբ 15 ձիաւոր զինուորներ անմիջապէս մեկնեցան ոճրին վայրը և բռնեցին աւազակները, որ այսօր վաղը տեղս կը հասնին դատուելու։

Վանայ բանտին մէջ գտնուող քաղաքական յանցաւորները ազատուած են։

—սմօ

ԹՈՒՐՔԵՐԻ ԵՒ ԲՈՂԳԱՐՆԵՐԻ ՄԻՋԵՒ ԵՂԱԾ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գիտեն ընթերցողները, արդէն անցեալ շաբաթ մեզ հեռագրել էին Սալոնիկից ու Սոֆիայից այն կարևոր բանակցութիւնների մասին, որ տեղի են ունենում ներկայումս Սալոնիկի երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէի և բուլգարական յեղափոխական կոմիտէների միջև։ Այդ բանակցութիւնների ելքից է կախված, թէ ինչպիսի սահմանադրական վերջնական ծրագիր կը մշակվի, որով կարելի պիտի լինի միացնել բոլոր կուսակցութիւնները Մակեդոնիայում։

Վերջերս ստացված տեղեկութիւններին նայելով, մակեդոնական բուլգարների բանակում արդէն պառակտումն է տեղի ունեցել։ Սանդանսկու խումբը ձգտում է համարեա թէ օսմանեան հանրապետութիւն հաստատել. միւս խմբակցութիւնները Մակեդոնիայի համար յատուկ լանդտագ են պահանջում։ Վերջապէս, մի երրորդ խումբն էլ խիստ բարդ ֆեդերատիվ ծրագիր է առաջ քշում։ Երիտասարդ-Թիւրքերի կոմիտէն Սալոնիկում ամեն կերպ աշխատում է հաշտեցնել այդ խմբակցութիւնները, նրանց համաձայնութեան համար մի ընդհանուր հող գտնել, բայց մինչև օրս նա աջողութիւն չէ ունեցել։

ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

Թիւրքական արտաքին գործերի նախկին մինիստր Թեվֆիկ փաշային փոխարինող Նաում փաշան խօսակցութիւն է ունեցել «Б. В.» թերթի կ. Պոլսի յատուկ թղթակցի Ա. Նեզնոնովի հետ, և այս վերջինի այն հարցումին, թէ ինչու համար են փոխել Պետերբուրգի թիւրքական դեսպան Հիւսնի փաշային, Նաում փաշան պատասխանել է.

— Նախկին դեսպան Հիւսնի փաշան առաջ էլ ցանկանում էր թողնել իր պաշտօնը։ Բայց վերջերս նա յետ կանչվեց, որովհետև որոշված էր, որ արտասահմանում նոր մարդիկ նշանակվեն, և բացառապէս ցիվիլ մարդիկ, այլ ոչ զինուորականներ։

— Արդեօք նոր դեսպան Թուրխան փաշան ծանօթ է Ռուսաստանի հետ։

— Անկասկած,—ասել է Նաում փաշան։— Նա մէկ անգամ գործերի հաւատարմատար էր Պետերբուրգում այն ժամանակ, երբ ռուսաց Ցարը Լիվադիայումն էր գտնվում։ Նա մեր ներկայացուցիչն է եղել Մադրիդում ու Հաագում, երկու խաղաղարար կոնֆերենցիաներում է մասնակցել։ Դա լիբերալ տրամադրված մի պետական գործիչ է, շատ բարձր կրթութիւն և զուտ եւրոպական մաներներ ունեցող մարդ է։ Դիպլոմատիական գործերի մէջ Թուրխան փաշան մեծ հմտութիւն ունի, իբրև նախկին արտաքին գործերի մինիստր։ Ընդհանրապէս, պէտք է յուսալ, որ նա կը նպաստի Ռուսաստանի հետ լաւ յարաբերութիւններ պահպանելուն, յարաբերութիւններ, որ նամանաւանդ ամրացան շնորհիւ ռուսաց կառավարութեան վերջին յայտարարութեան մակեդոնական գործերի վերաբերեալ։

Նոյն թղթակիցը, իբրև վերջին նորութիւններ, հաղորդում է.

Սուլթանը որոշեց 4,000,000 ոսկի նուիրել պետական ֆինանսները կարգի բերելու նպատակով։

Այդ իր որոշումով սուլթանը երիտասարդ-թիւրքերին կանխեց, որոնք մտադիր էին սուլթանից պահանջել, որ նա էլ մասնակցի վերջին րեֆորմների պատճառով առաջացած ծախսերին։ Հաւանական է, որ խնդիրը այդ գումարով չի սահմանափակվի։ Երիտասարդ թիւրքերի հաշւով, սուլթանը 130,000,000 ոսկի կանխիկ դրամ ունի։

Սուլթանը իր հաւանութիւնը տուեց, որ Իզզէթ փաշայի և Մեհմէդ փաշայի,—որին, ի դէպ է ասել, աջողվեց ձերբակալել,—կայքերը գրաւեն յօգուտ պետութեան։

Այդ փաշաների սքանչելի զբօսանաւերը տարվեցին ոստիկանական նաւահանգիստը։

Ֆինանսների մինիստրութեան մէջ ասում են, որ մինչ հին րեժիմի օրով ստիպված էին բանկերից փոքր գումար խնդրել և դժուարութիւնների էին հանդիպում, այժմ իրանք բանկերն են, միմեանց գլուխ կոտրելով, իրանց ազատ գումարները Թիւրք կառավարութեանը առաջարկում, կառավարութեան վստահութիւն տածելով դէպի այս վերջինը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԵՒ ԹԻՒՐՔԱՑ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Արդէն մի ամիս է անցել այն օրից, երբ Թիւրքական սահմանադրութիւնը վերսկսել է իր գործունէութիւնը։

Բայց մինչև այսօր էլ նրա յանկարծակի ծագումը առասպելական բնաւորութիւն է կրում և իրողութիւնը մնում է թաքնված խորհրդաւոր քօղի տակ։

«Ран. Утро» լրագրի Պետերբուրգի թղթակիցը, հիմնվելով լաւատեղեակ մի դիպլոմատի հետ ունեցած խօսակցութեան վրա, աշխատում է որոշ լոյս սփռել իրողութեան վրա։

Այդ դիպլոմատը ասել է թղթակցին.

— Իմ ստացած տեղեկութիւններից երևում է, որ գերմանական կառավարութիւնը, հակառակ միւս պետութիւնների, առհասարակ ունի իր քաղաքականութեան որոշ կոմբինացիաները ամեն մի պետութեան նկատմամբ։

Թիւրքիայի վերաբերմամբ էլ Գերմանիան ունի մի քանի կոմբինացիաներ։ Օգտվելով եւրոպական պետութիւնների տարաձայնութիւններից և նրանց մէջ մրցութիւն զարթեցնելով աշխարհի զանազան մասերում, Գերմանիան արագութեամբ և վճռականօրէն սկսեց գործադրել իր կոմբինացիաներից մէկը՝ Թիւրքիայի անտեսական նուաճումը։ Ամեն տեսակ արտօնութիւններ կորզելով և Աւստրիայի համար միջնորդելով տալ Սանջակեան գիծը, որը, իսկապէս, կառուցվելու է գերմանական փողերով և ունենալու է գերմանական ծառայողներ, Գերմանիան նկատեց, որ պետութիւնները արդէն համաձայնութեան են գալիս և իրանց բարենորոգումների ծրագրով մխվում են Թիւրքիայի մարմնի մէջ, որ, ի հարկէ, պիտի թուլացնէ Գերմանիայի ազդեցութիւնը, վճռեց միանգամից փոխել իր դերը և ոչնչացնել եւրոպական քաղաքագէտների մաշուցած բարենորոգումների ծրագիրը, գործադրելով իր մի ուրիշ կոմբինացիան—Թիւրքիայի սահմանադրութեան յայտարարումը։

Այդ կոմբինացիայի համար Գերմանիան պատրաստվեց Էդուարդ Թագաւորի Ռուսաստան գնալուց մի քանի օր առաջ։ Նա ներշնչեց սուլթանին սահմանադրութիւն շնորհելու միտքը, իբրև միակ միջոցը փրկելու իր իշխանութիւնը, և օգտուելով գերմանացի օֆիցեր-ինստրուկտորներից ու Գոլց փաշայից՝ կատարեց այն շանթահար յեղաշրջումը, որ շանթահարեց բոլորին իր անակնկալութեամբ, որովհետև ոչ մի տեղ, հիւպատոսարաններից ոչ մէկում և Եւրոպայի Թիւրք դեսպանատներում ոչինչ չը գիտէին պատրաստվող անցքի մասին և նոյնիսկ ծիծաղելի էր թւում Թիւրքիայում «նոր կազմ» մտցնելու մաքի հաւանականութիւնը։ Գերմանիան, ցանկանալով թագցնել իր մասնակցութիւնը կատարվող «անցքերի» մէջ, իր դեսպանի փոխարէն Պօլսում թողեց նրա երիտասարդ քարտուղարին, իսկ կայսրը գնաց ճանապարհորդելու։

Դա կատարվեց այնքան աջող կերպով, որ ամենքը համարում էին Գերմանիային սահմանադրութեան թշնամի, իսկ այդ հանգամանքը աւելի ևս նպաստեց Բերլինի ռեժիսօրական աշխատանքին։

Դրաման պատրաստված էր այնքան լաւ ու կանխօրէն, որ ոչ միայն mise en scène ը, այլ և գլխաւոր գործող անձանց մեծախօսութիւնները հեղինակել էին Բերլինում։ Սուլթանի նշանակալից դիմումը իր պալատի պատուհանից ժողովրդին «զաւակներս» խօսքով, արտասանվելուց դեռ ևս մի շաբաթ առաջ յայտնի էր Բերլինում։ Եւ դա մերկացնող փաստ է։

Այդ հանճարեղ կոմբինացիան Գերմանիան գործադրեց այն ժամանակ, երբ հարկադրված էր հրաժարվել Թիւրքիան Ռուսաստանի հետ կռւեցնելու մտքից։ Իսկ այդ մտքից հրաժարվեց եւրոպական մամուլի, մանաւանդ ռուսականի մերկացումներից ու աղմուկից յետոյ։ Թէև միաժամանակ Թիւրքիան և Ռուսաստանը թուլացնելու պատկերը չափազանց գրաւիչ ու համեղ ապագայ էր խոստանում նրան։

Այժմ Գերմանիայի հաշիւը ճիշտ է։

Սահմանադրութիւնը յայտարարված է, բայց Թիւրքիայի իշխողների համար մնացին քրիստոնեաների նկատմամբ իրանց հայեացքներից չը հրաժարված թիւրքերը, որոնք, հասկանալի է, գերակշռութիւն չեն տայ իրանց պետութեան մէջ քրիստոնեաներին և այդ հողի վրա էլ կը սկսվի ծանր քրօնիկական հիւանդութիւնը, որ վերջ ի վերջոյ ուժասպառ անելով երկիրը կը գցէ նրան իր մշտական պաշտպանի՝ Գերմանիայի ձեռքը, որին պէտք է տոկոսներ վճարել։

Այդ քայլով աստիճանաբար կը սեղմվի Բալկանիայի և Փոքր-Ասիայի վրա ձգված օղակը։

Ներկայումս Գերմանիայի ազդեցութեան թուլանալը իսկապէս արտաքուստ է ու կեղծ. երբ ներկայացումը աւարտվի և վարագոյրը իջնի, դուք կարող էք տեսնել, թէ ով է կանգնած դրամարկղի կողքին ժողովում ստացված մուտքը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽՕԼԵՐԱ

◆ Նկատի առնելով որ Թիֆլիսում արդէն տեղի են ունեցել խօլերայի չորս դէպք և երկիւղ կայ որ այդ հիւանդութիւնը օրէցօր տարածվի, օգոստոսի 11-ին կայացաւ քաղաքային վարչութեան արտակարգ ժողովը սանիտարական-բժշկական տեսչի պաշտօնակատարի մասնակցութեամբ մի քանի նոր միջոցներ մշակելու համար։ Նիստին, ի թիւս այլոց, որոշվեց հակախօլերային սրսկումներ կատարել ամենալայնածաւալ չափերով։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը աւելացրել է քաղաքային բժիշկների և ֆելդշերների թիւը։

◆ Քաղաքային վարչութիւնը վերստին 380 րուբլի է յատկացրել հակախօլերային շիճուկներ բերել տալու համար։

◆ Թիֆլիսի ոստ. նահանգապետ պատուիրել է ոստիկանութեան բոլոր պաշտօնեաներին խօլերայի իւրաքանչիւր կասկածելի դէպքի մասին անմիջապէս տեղեկացնել մօտակայ թաղական բժիշկներին։

ԹՈՒՐՔԱՀԱՅ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Թիւրքահայ գաղթականներից ոմանք, 2—3 շաբաթվայ տատանումից յետոյ, արդէն սկսել են շարժվել և ինչպէս լսում ենք՝ Կաղզւան, Սարիղամիշ և այլն գաղթողների մէջ բաւական ուժեղ տրամադրութիւն է առաջ եկել. մինչև իսկ բաւական թւով անձինք արդէն մեկնել են։

Նշանակելին այն է, որ ռուսական իշխանութիւնը վերին աստիճանի հաշտ աչքով է նայում գաղթադարձին, և սահմանների վրա ամեն դիւրութիւն ընծայվում է վերադարձողներին։ Պատմում են, որ մինչև իսկ անցագիր չունեցողներին էլ բաց են թողել։ Միով բանիւ փաստ է, որ վերադարձող գաղթականները ոչ մի արգելքի չեն հանդիպում ոչ ռուսաց և ոչ էլ Թիւրքաց կառավարութեանց կողմից։

Իբրև այս դրութիւնից, պարզ է կօգտվեն բոլոր նրանք, որ ցանկութիւն ունեն գաղթելու։

Սրա հետ զուգընթացաբար հարց է ծագում, թէ ինչ պիտի լինի այն Թիւրքահայերի վիճակը, որոնք ադմինիստրատիւ կարգով՝ այսինքն ոստիկանութեան, գեն.-նահանգապետների ու Փոխարքայի դիւանատան հրամանով՝ աքսորվել են Ռուսաստանի խոր և հեռաւոր վայրերը։

Մեզ թւում է և մենք կատարելապէս հաւատացած ենք, որ այդ կարգի Թիւրքահայ աքսորականները եթէ դիմեն ուղղակի Փոխարքային և խնդրեն ուղարկել իրանց Թիւրքիա՝ իրանց հայրենիքը, չը պիտի մերժվեն, այլ, ընդհակառակը, երևի այդպիսիներին կը բերեն մինչև ծովային կամ ցամաքային մի սահմանագլուխ և այնտեղից թոյլ կը տան գնալ իրանց հայրենիքը։

Մենք կարծում ենք, որ պէտք է անմիջապէս եթէ Թիւրքահայ աքսորականները փորձեն այդ ձևով մի խնդրագիր (առանց մարկայի) ներկայացնել Փոխարքային և խնդրեն ազատել իրանց ներկայ դրութիւնից։

Պէտք է, կրկնում ենք, փորձել այս միջոցը, և որքան կարելի է շուտ։

Գ. Վարդանեան

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

1907 թ. հոկտեմբերի 29 ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Թիֆլիսում, Գլդանսկի փողոցում, Բաբա Այվազեանի տանը, իր բնակարանում սպանվեց ատրճանակի գնդակներով Զախար Իվանովիչ Դիւչկովը (հայ)։

Սպանվածի կին Ալեքսանդրեան յայտնեց, որ դէպքի օրը բնակարանում գտնվում էին նրա ամուսնու եղբայր Նիկոլայ Իվանովիչ Դիւչկովը և Ռոստովից եկած հիւր Աննա Պապեանն ու նրա հայրը։ Ճաշի ժամանակ Նիկոլայ և Զախար եղբայրները սկսեցին վիճել միմեանց հետ այն պատճառով, թէ ինչու նրանցից առաջինը հիւրերի ներկայութեամբ սկսեց սիրաշահել Ելենա Նիկոլաեվնային, որ ծառայում էր նրանց մօտ իբրև խոհարարուհի։ Վէճի ժամանակ Նիկոլայ Դիւչկովը յարձակվեց եղբօր վրա և սկսեց նրան բռունցքներով հարուածել, իսկ յետոյ հանեց ատրճանակը և կրակեց նրա վրա մի քանի անգամ։ Զախարը վիրաւորվելով ընկաւ յատակի վրա։ Նիկոլայը այն ժամանակ կրակեց կրկին երկու անգամ ընկած եղբօր վրա և ապա դուրս նետվեց փողոց և փախաւ։

Վիրաւորվածը հիւանդանոց տանելուց յետոյ մեռաւ։

Քննութիւնը պարզեց, որ երկու եղբայրների միջև վերջին ժամանակ թիւրիմացութիւններ են եղել ծագած և վճռած են եղել բաժանվել իրարից։

Նիկոլայ Դիւչկովը դատարանում իրան մեղաւոր չը ճանաչեց, բացատրելով որ ճաշի ժամանակ նրա եղբայր Զախարը շատ հարբած էր. նա սկսեց կռւել կնոջ հետ, իսկ ինքը սկսեց պաշտպանել վերջինին։ Այն ժամանակ Զախարը հանեց ատրճանակը և կրակեց երկու անգամ, սակայն անհետևանք, որովհետև ինքը մեղադրվողը հեռացրեց բռանից ատրճանակի ծայրը։ Թէ ինչ հանգամանքներում եղբայրը վիրաւորվեց, նա չէ կարող ասել, բայց հաւանօրէն նրա արձակած երկու գնդակից մէկը կպել է նրան։

Դատարանը Նիկ. Դիւչկովին մեղաւոր ճանաչեց և դատապարտեց նրան 3 տարի և 6 ամսով բանտարկութեան. սպանվածի կնոջ համար որոշեց ամսական 20 րուբլի մինչև նրա մարդու գնալը, իսկ հանգուցեալի աղջկան մինչև չափահաս դառնալը—ամսական 10 րուբլի։ («Լ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Թիֆլիս քաղաքի դումայական թաղական բժիշկների ազգանունները և բնակութեան տեղերը. 1 և 2 քաղաքամասեր—Ի. Խուդավերդեան (Վելեամինովսկայա փող. տ. 20), 3-րդ քաղաքամաս—Գ. Գեղալին (Մադաթովսկայա փող. 5. հեռ. № 593), 4-րդ և 5-րդ քաղաքամասեր— Մ. Շահվերդեան (Բեթղեհէմի վերևը, հեռ. 619, տ. № 1), 6 րդ քաղ.—Զաքուրովսկի (Գրիբոեդովսկայա, № 10, ժամանակաւորապէս մինչև հոկտ. 10 ը), 7-րդ քաղ.—Իգիթեան (Կախետինսկայա փող. հեռ. № 678), 8-րդ քաղ.—Ն. Խատիսեան (մինչև օգ. 26 ը Բեբուտովսկայա փող. № 23), 9-րդ քաղ.—Կասումեան (Ալեքսանդրովսկայա, 26. հեռ. № 709), 10-րդ քաղ. Վ. Միրաքեան, (Անդրէևսկայա, 7. հեռ. № 327)։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ Ղազախի գաւառի Կողբ գիւղում շուտով գլուխ կը գայ շտեմարան հաստատելու գործը։ Արդէն գիւղացիներից ժողովվում է կենտրոնական նպաստամատոյց Յանձնաժողովի անցեալ տարվայ ուղարկած մի վագոն ալիւրի փոխարէնը, որի վրա աւելացնելով այս տարվայ բերքից, դարձնելու են մի հազար պուդ, որը և իբրև սկիզբ կը լինի շտեմարանի»։

◆ Կովկասի Փոխարքայի դիւանատունը, հաղորդելով Թիֆլիսի նահանգապետին, որ 8-րդ ջրանցքային համագումարը, որ կայացաւ 1908 թ. ապրիլին Պետերբուրգում, 9-րդ համագումարի տեղը ընտրել է Թիֆլիս քաղաքը, խնդրում է տեղեկացնել, թէ որևէ արգելք չէ կարող լինել նրա կողմից գումարելու Թիֆլիսում ռուսաց 9-րդ ջրանցքային համագումարը 1909 թ. մարտ ամսին։

◆ Օգոստոսի 15 ին մտադրութիւն կայ Ստաւրոպոլում գումարել Հիւսիսային Կովկասի լրագրական աշխատաւորների համագումար։

◆ Թիֆլիսի ժամ. գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ Թիֆլիսում հրատարակվող վրացերէն «Էշմակիս մաթրախի» երգիծաբանական շաբաթաթերթը փակվում է զինուորական դրութեան ամբողջ ժամանակաշրջանում։

◆ Կիրակի, օգոստ. 10-ին, արտակարգ գնացքով Պետերբուրգ մեկնեցին անդրկովկասեան երկաթուղիների կառավարիչ Նեյգեբաուէրը, ինժեներ Բուտէնկօ և գլխաւոր հաշւապահ Պուշկարէվ երկաթուղիների վարչութեան խորհրդում անդրկովկասեան երկաթուղիների 1909 թ. նախահաշիւը քննելու ժամանակ ներկայ լինելու համար։

◆ Ձկնորսութեան տեսուչ Գրիմմ և կառավարական Նիկոլսկի ձկնորսութեան գործարանի ասիստենտ Էնգլիդ վերջացրին կասպիական ձկնորսական րայօնում ձկնորսութեան պայմանների ուսումնասիրութիւնը և մեկնեցին Պետերբուրգ։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութեան ծառայողները դիմել են քաղաքային վարչութեան, խնդրելով քաղաքային միջոցներից փոխադարձաբար 2000 րուբլի տալ մի հացթխարան հաստատելու համար, ուր հացը կը վաճառվի իր իսկական գներով։

◆ Ինժեներ Բարժելին խնդրամատոյց է եղել պատշաճաւոր իշխանութեան առաջ, որ թոյլատրվի նրան աւտոմօբիլների հաղորդակցութիւն հաստատել Բորժոմ-Աբասթումանի ճանապարհների վրա։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է Մակսիմ Մարկոզովին հրատարակել Թիֆլիսում ռուսերէն լեզուով քաղաքական, գիտական, գրականական և պատկերազարդ շաբաթաթերթ «СВѢТИЛЬНИКЪ» («Լապտեր») անունով։

◆ ՔՈՒԹԱՅԻՍԻՑ մեզ գրում են.—«Օգոստոսի 9-ին, Աչամէթում գտնվող Անանեանի կալուածքում քիչ էր մնում մի ահագին դժբաղդութիւն պատահէր։

Երեկոյեան ընթրիքի ժամանակ, կալուածքի կառավարիչ Արշակ Թադէոսեան, մի ռուս ինժեներ և կալուածքի հին կառավարիչ մի ծերունի վրացի ու խոհարարը թունաւորվում են ընդունած կերակուրից։

Բարեբաղդաբար միւս եղբօր կալուածքից վրա է հասնում ֆելդշերը և մինչև Քութայիսից բժիշկ գնալը՝ փրկում է չորսին էլ։ Պատճառը դեռ յայտնի չէ»։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Մօտ օրերս խուզարկու ոստիկանութեան պետը կալանաւորել է վարձկան մարդասպանների խմբի մի քանի անդամներին հետևեալ պայմաններում։ Խուզարկու ոստիկանութեան դիւանատան մօտերքում մի քանի օր առաջ սկսել են երևալ ինչ-որ կասկածելի մարդիկ զինված ատրճանակներով, որով ծանօթութիւն սկսելով մօտակայ թէյարաններում և խանութներում, զանազան տեղեկութիւններ են հաւաքում խուզարկու ոստիկանութեան ծառայողների մասին։ Այդ մասին լսելով յիշեալ ոստիկանութեան պետը և կարծելով որ իր կամ իր ծառայողներից մէկի կեանքի դէմ մահափորձ է կատարվելու, կարգադրում է հետամուտ լինել և բռնել նրանց։ Երկուսին աջողվում է կալանաւորել, իսկ միւս երկուսը փախչում են։ Հարցաքննութիւնից պարզվում է, որ այդ չորս հոգին պատկանում են վարձկան մարդասպանների, դրամաշորթների և շանտաժիստների խմբին։ Վերջինս լաւ կազմակերպված է և ունի մեծ թւով անդամներ։ Խմբապետը «աւ Գերասիմ» անունով մի երիտասարդ է, իսկ նրա օգնականի անունն է Լևոն։ Անդամները ստանում են ամսական 30 րուբլի ռոճիկ, և բացի դրանից ամեն մի «գործի» համար առանձին վարձատրութիւն։ Խմբապետի և նրա օգնականի մասին կալանաւորները ցուցմունքներ են տուել, որ շատ խիզախ ու կատաղի մարդիկ են և կենդանի ձեռնատուր չեն լինի ոստիկանութեան։ Հարցաքննութեան ժամանակ, կալանաւորները, որոնցից մէկը Գանձակի նահանգի բնակիչ Ասատուր (Մատուր, Ասատուածա-

տուր) Օհանեան Ասլանեանցն է, իսկ միւսը՝ Արմենակ Աղամեան, «Գրիշա» մականունով, խոստովանել են, որ իրանք ոչ մի դիտաւորութիւն չեն ունեցել խուզարկու ոստիկանութեան դէմ և որ դիւանատան մօտ շրջելը բոլորովին մասնաւոր նպատակ է ունեցել։ Նրանք խոստովանել են, որ իրանք վարձված են Կիզանի Ամիրխան-ողլի ազգանունով մի Թուրք կնոջ կողմից 1500 րուբլով՝ Նրա որդու Փաշայի սպանութեան վրէժը լուծելու համար։ Վերջինիս չորս սպանողներից բռնված է միայն մէկը, իսկ միւսները անպատիժ կերպով ազատ շրջում են։ Ահա այդ երեք հոգուն էլ նրանք պէտք է սպանէին։ Կիզանի Ամիրխան-ողլին ոստիկանատանը վկայել է այդ բանը և աւելացրել է, որ ինքը վճռել է իր մինուճար որդու վրէժը անպատճառ լուծել։ Ասլանեանը և Աղամեանը 2 շաբաթից ի վեր ապրելիս են լինում Ամիրխան-ողլի տանը. վերջինս տուել էր նրանց զէնք, կանխավճար 200 րուբլի և ցոյց էր տուել՝ թէ ում պէտք է սպանել։ Ոստիկանութիւնը կարծում է, որ այդ խումբը կաշառված է սպանելու Բագուի նախկին ոստիկանապետ Ջերնիշեվին, որի վրա անցեալ տարւայ դեկտեմբերին երկու ռումբ նետեցին։ Բացի դրանից՝ Աղամեանցին ճանաչել է ոսկեղէնի խանութ ունեցողներից մէկը, որ կողոպտվել էր։ Խուզարկու ոստիկանութիւնը հետամուտ է եղել կալանաւորելու մարդասպանութեամբ պարապող այդ խմբի միւս անդամներին ևս։

(„Б.“)

ՄԱՄՈՒԼ

Օգոստոսի 5-ին Բագւում լոյս է տեսել «Նոր Օրեր» հայերէն անկուսակցական օրաթերթի առաջին համարը Ռ. Յովհաննիսեանի խմբագրութեամբ։

Առ այժմ թերթը լոյս է տեսնում միայն երեքշաբթի օրերը, իսկ կանոնաւոր կերպով կը սկսի հրատարակվել սեպտեմբերից միայն։

Դժուարանում ենք առաջին համարի վրա հիմնվելով որևէ որոշ կարծիք յայտնել մի թերթի ուղղութեան և հրատարակութեան մասին, որը իր ծնունդի առաջին օրից իսկ «գերեզման իջնելու» կանխակալ երկիւղի տակ՝ հանդէս է գալիս անորոշ յայտարարութեամբ։

«Կարծ կը լինի մեր ասելիքը. մեծադղորդ խոստումներով չենք սկսում մեր գործը և ոչ էլ փռուն ծրագիրներով։

«Մեր դերը մենք կը նկատենք հասարակական այն խաւերի աջակցութեամբ, որոնք հարիք կը զգան հայ թերթի։ Կը դադարի այդ աջակցութիւնը—կը դադարեցնենք մենք էլ մեր գործը։

«Մենք հեռու ենք լինելու առհասարակ կուսակցական աղերսութիւններից. և հասարակական ամեն մի խնդրի վրա կը նայենք առանց որևէ կողմնակի ճնշման։

«Բագուի սօցիալական-տնտեսական նեանքում աշխատող դասակարգի վերաբերեալ խնդիրները առաջնակարգ տեղ կը բռնեն։

«Մենք կողմնակից չենք այն տակտիկային, որը սօցիալական տնտեսական խնդիրները դաշոյնով, ռէ՞ւոլվերով և կամ հրթիռներով է լուծում։ Չէնքեր, որոնց գործածութիւնը այժմ թեեւ կարող է տալ առանց այն էլ խիստ ճնշող րէակցիային»։

Ի միջի այլոց թերթը խոստանում է չը զանազանել հայ բանւոր և աշխատաւոր դասակարգին միւս ազգութիւնների պրոլետարներից և պաշտպանել նրա շահերը ոչ թէ իբրև հայի, այլ իբրև կապիտալիստի դէմ։

Մի բան միայն անհրաժեշտ ենք համարում նկատել, որ «արդիւնաբերական-բանւորական Բագուն» այսօր խմորված է կուսակցականութեամբ և ղեկավարվում է կուսակցական հովերով։

*

«Рѣчь» լրագրի մէջ Միլիւկովը իր ճանապարհորդական նամակներում խօսում է «Միութեան և առաջադիմութեան» կոմիտէի անցեալի ու ներկայի մասին, որի բովանդակութիւնը մօտաւորապէս հետևեալն է. «Միութիւն և առաջադիմութիւն» կոմիտէտը այդ անունով հանդէս է եկել տասն և հինգ տարի սրանից առաջ (1894 թ.) այն բոլոր սարսափների և զգուանքի զգացմունքների թարմ տպաւորութեան տակ, որ կրեց Թիւրքական ինտելիգենցիան հայկական կոտորածի ժամանակ։ Պօլսի արիւնահեղ դէպքերը հայրենասէրների մի փոքր խմբակի մէջ զարթեցրին և՛ ամօթի, և՛ անձնական պատասխանատուութեան զգացմունք իրանց անգործութեան համար, նաև ջերմ անդրդուելի ցանկութիւն՝ մաքրել ժողովրդի վրայից այն արատը, որ ամբողջ կուլտուրական մարդկութեան առաջ դրեց նրա վրա կառավարութիւնը։ Երիտասարդ թիւրք էմիգրանտների գրականութեան հիմնական նիւթն է. հարկադրել Եւրոպային տարբերութիւն դնելու պաշտօնական Թիւրքիայի և ժողովրդական Թիւրքիայի միջև, ցոյց տալու, որ, բացի բոլոր կեղեքված ազգերից, որոնց պաշտպանութեան համար ոտքի են կանգնել պետութիւնները, կայ մէկը ևս, որին ոչ ոք չէ նկատում, բայց որը նոյնպէս կարօտ է օգնութեան կեղեքումի ու կամայականութեան դէմ. դա թիւրքական ժողովուրդն է։

Այդ կոմիտէտի ծրագիրը ընդհանուր առմամբ բնաւորութիւն էր կրում. նա պահանջում էր սահմանադրութիւն, քաղաքացիական հաւասարութիւն, խղճի ազատութիւն, անձի անձեռնմխելիութիւն, պատասխանատու մինիստրութիւն օրէնքի առաջ և այլն։ Կոմիտէտը իր ճիւղերը բանալ կարողացաւ միայն մայրաքաղաքի մէջ։ Նրա հիմնադիրները զինւորական-բժշկական դպրոցի չորս սաներ էին, բայց յետոյ արդէն նրա կազմի մէջ մտան յայտնի հասարակական գործիչներ ու գրողներ, ինչպէս Մուրադ բէյը։ Իրանց ազատամիտ հայեացքները նրանք փորձեցին քարոզել մամուլի միջոցով, բայց ցենզուրան այնքան սկսեց ճնշել, որ Մուրադ-բէյը վճռեց անցնել գործի և զեկուցում ներկայացրեց սուլթանին երկրի անտանելի կացութեան և բարենորոգումների անհրաժեշտութեան մասին։ Եւ որովհետև այդ զեկուցումը անհետևանք անցաւ, մայրաքաղաքում կենտրոնական կոմիտէտը մի յանդուգն ծրագիր կազմեց. մինիստրների խորհրդի նիստի ժամանակ գրաւել Բարձրագոյն Դուռը, գահընկէց անել Համիդին և գահ բարձրացնել Մուրադ V-ին։ Մատնութեան շնորհիւ այդ յանդուգն ծրագիրը մխեց։ Իսկ կոմիտէտը (1898 թ.) կազմալուծվեց, որից յետոյ նրա գլխաւոր ղեկավարները ստիպված եղան փախչել Եւրոպա, և այնտեղ առաջ եկան տարաձայնութիւններ. նրանց աշխարհահայեացքների մէջ հանդէս եկան նոր հոսանքներ։ Սակայն արտասահմանեան այդ գործունէութիւնը վերածնեց կոմիտէտը նոր պայմանների մէջ. 1902 թւին տեղի է ունենում պարիզեան կոնգրէսը արքայազն Սաբահէդդինի նախագահութեամբ։ Զը նայելով դրան՝ այնուամենայնիւ խսկապէս արտասահմանեան հոսանքը չէր, որ սկիզբ դրեց Թիւրքիայի ներկայ վերածնութեան. ազդակը առաջ եկաւ դարձեալ այն միջավայրից, որ 90-ական թւականներին ստեղծեց «Միութեան և առաջադիմութեան» կոմիտէտը, այսինքն Պօլսի բարձրագոյն դպրոցների ուսանող երիտասարդութեան շարքերից, որոնց մէջ արտասահմանեան գրականութիւնը միայն վառ պահեց երիտասարդ-թիւրքերի աւանդական ձգտումները։ Հին կոմիտէտը վերածնվում է նրա նախկին հիմնադիրներից մէկի՝ Նազիմ Ցանքերով։ Նա ուրիշների աջակցութեամբ վերաստեղծում է միութեան և առաջադիմութեան «Ներքին կոմիտէտը», վերանորոգված ձևով, ձգտումներով ու գաղափարներով. Դրա վրա նա աշխատեց $2^1/_2$ տարի։ 1905 թւի ռուսական անցքերը խրատական եղան Թիւրք յեղափոխութեան ղեկավարների համար։ Հարկաւոր չեն ռումբեր և անհատական բռնութիւններ. նրանք միայն քայքայում են կազմակերպութիւնը և րէակցիա առաջ բերում։ Հարկաւոր չէ և «սեփականութեան խախտումը»։ Շարժումը պէտք է լինի միայն քաղաքական, այլ ոչ սօցիալական։ Դա ռուսական փորձի տուած բացասական կողմն է։ Ահա և նրա դրական կողմը։ Շարժումը պէտք է լինի լայն դեմօկրատական և յենվի լաւ ընտրութեամբ կազմակերպված մաքուր կազմակերպութեան վրա։

Նրանց կանօնադրութեան մէջ այդ նպատակով էլ ասված է. «Երբ ձեր մտքերում անջնջելի կերպով կարմատանայ այրութը մի զգացմունքը, դուք կը դառնաք անփոխարինելի ու անհրաժեշտ անդամներ մեր կազմակերպութեան համար»։

Նրանք որոշեցին նախ և առաջ գործել զօրքի ու չինօվնիկութեան մէջ։ Եւ 3 տարւայ նրանց պրօպագանդան հիանալի աջողութիւն ունեցաւ։ Այն չինօվնիկները, որոնք պէտք է հալածանքի ենթարկէին երիտասարդ-թիւրքերի մամուլը, նպաստեցին նրա տարածմանը։ Ինչ վերաբերում է օֆիցերներին, նրանց կազմակերպված լինելը արդէն երևում է վերջին անցքերից։ Զինւորների վերաբերմամբ նրանք գործադրում են ռուս դեկաբրիստների մեթօդը—լաւ վարմունք և գրագիտութեան տարածումը։ Գլխաւոր գործիչներից մէկի ասելով, կային զօրամասեր, ուր կարդալ գրել իմացող ոչ մէկը չը կար, բայց կազմակերպութեան շնորհիւ բոլոր զինւորներն էլ արդէն գրագէտ են այսօր։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

10 օգոստոսի

ՕԴԵՍՍԱ։ Օգոստոսի 9 ին վիրաւորված երդ.. հաւ. Կաուֆմանը վախճանվեց։

ՕՄՍԿ։ Օգոստոսի 8-ին տեղումս նկատվեց խոլերայի առաջին դէպքը։

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Եկաւ ռուսաց սինօդի օբէր պրօկուրօր Իզվօլսկին։

ՄԱՐԻԵՆԲԱԴ։ Արտաքին գործերի մինիստր Իզվօլսկին ժամանեց Կարլսբադից այստեղ։ Գոլֆպլացում նա խօսակցութիւն ունեցաւ Էդուարդ թագաւորի հետ։

11 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Երէկ կանանց բարձրագոյն դասընթացքներում, կմախքներ պահելու սենեակներից մինում, գտնվեցին վեց լէքը ռումբեր։

ՀԵԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Սէյմի անունով ստացված են 224 պետիցիաներ։

Ագրարային յանձնաժողովը զբաղված է հողային կապալի օրինագծի քննութեամբ։

Կուլտուրական մասնաժողովը գալիք տարւայ համար ծողովրդական գրադարանի օգտին նուիրեց 50,000 մարկ։

ԿԻԵՎ։ Օգոստոսի 10 ի ցերեկով սկսված և գիշերը վերջացած հրդեհը ոչնչացրեց փայտէ պահեստները. վնասը հասնում է 100,000 րուբլու։

Բացվեց մանկավարժական ցուցահանդէս։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Նկատի առնելով 1907 թ. ստացած արդիւնաւոր հետևանքները, քաղաքային դպրոցների տեսուչը միջնորդութիւն է յարուցել, որ 1908 թ. բացվեն 15 երեկոյեան դասընթացքներ քաղաքային տարրական դպրոցներում։

ՊԱՐԻԶ։ Երէկ Հավասի գործակալութիւնը Տանժէրից տեղեկութիւն ստացաւ, որ Աբդիւլ Ազիզ-էլ-Մօկրի Թէնսլիմանի ուղեկցութեամբ Մարաքայից եկաւ Սետատ, որտեղից մեկնեց Կապաբլանկ։

ՀԱՅԴԵԼԲԵՐԳ։ Գիշերս վախճանվեց Վաշինգտօնի գերմանական դեսպան բարօն Շպէկ ֆօն Շտերէնբուրգը։

11 օգոստոսի

ԼԻԲԼԻՆ։ Բացվեց ձիերի, անասունների, ոչխարների, խոզերի և բրդէ առաջին շաբաթվայ ցուցահանդէսը։ Կան արտասահմանից եկւորներ։ Աւստրականների թիւը մեծ է։

ՕԴԵՍՍԱ։ Շիպկայի կռւի տարեդարձին օգ. 11-ին բանակի դաշտում կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ։

ՄՕՍԿՎԱ։ Գիշերս եկաւ այն աւտօմօբիլը, որ մասնակցեց «Նիւ-Եօրկ—Պարիզ» մրցարշաւին, երկու շաբաթ ուշացած գերմանական և ամերիկեան աւտօմօբիլներից։

ՌՕՍՏՕՎ Դ/վ։ Խօլերայի սկզբից մինչև օգ. 10 ը ամբողջ քաղաքապետութեան մէջ հիւանդացել են 313, մեռել են 141 հոգի։

ԿՈՒՆԳՈՒՐ։ Բացվեց ռէալական դպրոց երկու սկզբնական դասարաններով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պօստ-հեռագրական գլխաւոր վարչութիւնը սեպտեմբերի 1-ից աւելացնում է պօստ-հեռագրական վարչութեան ստորին ծառայողների ռոճիկները, թւով 18,000 հոգու, որի համար 1908 թ. ընթացքում 252,710 րուբլի։

Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութիւնը մտադիր է երկաթուղիների վարչութեան նախահաշւով 1908 թ. 10 միլիօն խնդրել՝ գաղթականներին տեղափոխելու համար յարմարեցրած վագոնների յատուկ պարկեր կազմելու համար։

Սենատը բացատրեց, որ քաղաքային վարչութիւնները իրաւունք ունեն պարտադիր որոշումներ հրատարակել ոչ միայն գոյութիւն ունեցող, այլ և շինվող մայթերի համար։

Մինիստրների խորհուրդը բարձրագոյն հաճութիւն խնդրեց, որ օտարահպատակ հնադաւաններին, որոնք ցանկանում են բնակվել Սիբիրի արքունական հողերի վրա, իրաւունք տրվի ռուսահպատակութիւն ընդունել առանց նախօրօք հինգ տարի Ռուսաստանում ապրելու պահանջները կատարելու։ Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց թոյլատրել։

ՍԵԴԼԵՑ։ Նահանգապետի նախագահութեամբ կայացաւ կրթական հաստատութիւնների կառավարիչների խորհրդակցութիւնը ուսանողների բարոյական մակերևոյթը բարձրացնող մի շարք միջոցներ մշակելու համար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Վօլգայի աւազանում խօլերայի տարածման առաջն առնելու համար, ներքին ջրային ճանապարհների և խճուղիների վարչութիւնը, բացի բժշկա-հսկիչ կէտերից և խօլերայի հիւանդանոցներից, հաստատել է այժմ Վօլգայի ստորին մասում 2 յատուկ սանիտարական ականաւոր, լի բոլոր անհրաժեշտ բժշկական օգնութեան պարագաներով։ Ականաւորը նպատակ ունեն հանել նաւերից և ճանապարհին խօլերայով հիւանդացածներին։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ։ Սերբ կօնգրէսի պատրիարքութեան պաշտօնի համար Զմէեանօվիչի ընտրութիւնը աւստրիական կայսրը չը հաստատեց։ Կօնգրէսին առաջարկված է նոր պատրիարք ընտրել։ Զմէեանօվիչին չը հաստատելը պատճառաբանվում է նրանով, որ նա ունգարերէն չը գիտէ. մինչ օրէնքի ուժով պետական լեզուի գիտութիւն պահանջվում է նոյնիսկ ստորին հոգևորականութիւնից։ Կօնգրէսը նոր պատրիարք ընտրելու համար կը գումարվի սեպտեմբերի սկզբին։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Զինւորական դաշտում փորձի հանվեցին Շնէյդերի գործարանի նոր թընդանօթները։ Ներկայ էին գահաժառանգը, մինիստրները, գեներալները և զօրաբանակների օֆիցերները։ Իւրաքանչիւր թնդանօթից պարպեցին 22 անգամ մի րօպէում։

ԲԵՐԼԻՆ։ Լրագիրները, քննելով Մարօկկօյի դէպքերը, մատնանշում են Աբդիւլ-Ազիզի լիակատար պարտութիւնը և գոհունակութեամբ յիշատակում են այն հանգամանքը, որով Եւրոպան հանդիպում է այդ դէպքերը։ Շատ խիստ է գրում «Ֆօսիշէ Ցայտունգը»։

«Ֆրանսիայի գործունէութեան հիմքում Մարօկկօյում,—ասում է լրագիրը,—երկմտութիւն է. Ֆրանսիացիները մի տարւայ ընթացքում անլսելի կերպով խեղաթիւրում են Մարօկկօյից ստացված տեղեկութիւնները և Եւրոպան ոչինչ չէ կամենում ձեռք առնել Ֆրանսիայի այդօրինակ գործելակերպի դէմ։ Ֆրանսիական պատգամաւորների պալատը միակ այն ինստանցիան է, որը կարող է հանդէս գալ և բողոքել դրա դէմ»։

Վերջում լրագիրը այսպիսի հարց է տալիս. «Վերջ կը դնէ՞, արդեօք, պատգամաւորների պալատը այդօրինակ գործելակերպին, որ այլ կերպ չէ կարելի ձևակերպել, բայց եթէ անկարգութիւն խօսքով, որ հակադիր է միջազգային չափման օրէնքներին»։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այրի ՍԱԹԵՆԻԿ ԵՐԵՒԱՆՑԵԱՆԸ խընդրում է բարերար անձանց օգնութիւնը՝ որդեգրելու կամ նիւթապէս օգնելու սովամահ լինելուց ազատվելու համար երկու որբ աղջիկ երեխայոց, 3—5 տարեկան, որոնց հայրը դոնապան էր Նախալովկայում և սպանվեց չարագործների գնդակով։ Օգնութիւն անողները կարող են դիմել այս հասցէով. Квирильская ул., противъ завода Яралова и К°, д. № 6, дворнику Исаку Гукасову, для передачи Эриванцовой. 2—2

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՄ
ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ
կանանց և երեխաների ամեն տեսակ հագուստեղէնի ու սպիտակեղէնի։ Կարում եմ ժուրնալներով։
Գները չափաւոր։
Հասցէս՝ Екатерининская ул., № 9, д. Степанова, 8-րդ քաղաքամաս։
2—1

Դէպքով, շարժուն տեղում, վաճառվում է շատ աջող առևտուրով մի
ՌԵՍՏՕՐԱՆ
Միքայէլեան փող. № 99.
(չ. ու.) 2—1

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔ քաղաքի երկու սեռի երկդասեան դպրոցների համար հարկաւոր է փորձառու
ԱՒԱԳ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
միջնակարգ կամ բարձրագոյն ուսումով. 18 դաս գլխաւոր առարկաներից 1000 ր. ռոճիկով, իսկ եթէ բարձր ուսումով լինի՝ 1200 ր. ռոճիկ։
Հարկաւոր են նաև ուսուցիչներ եւ վարժուհիներ զանազան առարկաների շաբաթական 20—24 դասով, 20 ր. դասագնով։
(կ. չ. 2.) 3—1

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ
ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿ ԽՄԲԻ
ղեկավարութեամբ
Յ. ԱԲԷԼԵԱՆԻ եւ Ա. ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ
Ձմեռային 1908—1909 թատերաշրջան

Գործունէութեան վայրեր (ըստ նոր ծրագրի)—Թիւրքիա (Տրապիզօն, Սամսօն, Կ. Պօլիս, Բրուսսա և Զմիւռնիա)։ Եգիպտոս (Ալէքսանդրիա և Կահիրէ)։ Ռումինիա և Բուլգարիա (Բուխարեստ, Ֆիլիպպէ, Ռուսչուկ, Վառնա, Կօնստանցա և այլն)։ Ռուսաստան (Օդեսսա, Պետերբուրգ, Մօսկվա, Ռօստով Դոնի վրա, Նոր Նախիջևան, Եկատերինօդար, Արմաւիր, Աստրախան։ Կովկաս և Անդրկասպեան երկիր։

Րէպէրտուար (Թիւրքիայի, Եգիպտոսի, Բուլղարիայի և Ռուսաստանի համար). Օթելլօ՝ Շէքսպիրի, Աւազակներ՝ Շիլլէրի, Դոկտոր Շտօկման՝ Իբսէնի, Մենակ մարդիկ՝ Հաուպտմանի, Տրիլբի՝ Գէբ, Պատւի համար, Եւգինէ և Աւերակների վրա՝ Շիրվանզադէի, Արցունքի հովիտը և Սև թռչունը՝ Ա. Ահարոնեանի, Վանիւշինի զաւակները՝ Նայդենովի, Գ. Մինիստրը (La griffe)՝ Բէրնշտայնի, Բնազդը (L'instinct)՝ Քիստեմաեքերի։

Ծանօթ.—Կովկասի և Անդրկասպեան երկրի համար՝ նոր րէպէրտուար։

Ազդ.—Սրանով յայտնում ենք, ի պատասխան մեզ ուղարկված բազմաթիւ նամակների, որ սկսնակների ցանկը արդէն փակված է։

Ղեկավարներ՝ Յ. Աբէլեան և Ա. Արմէնեան
(չ.) ապ. 2—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ
Ստ. Լիսիցեանի, Յովհ. Թումանեանի եւ Լ. Շանթի
ԿԱԶՄԱԾ
ԼՈՒՍԱԲԵՐ
Հայերէնի պատկերազարդ դասագիրքը
Ա. ՏԱՐԻ
II տիպ, բարեփոխված
Գինը 30 կ.
Բ. ՏԱՐԻ
Գինը 45 կ.
Գլխաւոր պահեստները՝ Թիֆլ. „ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ“ գրավաճառանոցում, Тифлисъ, книжный магаз. „Гуттенбергъ“ Բաքւում՝ „Сотрудникъ“ գրավ.
Գումարով առնողներին 20% զեղչ։
ՆՄՈՒՇ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԸ ուսուցիչներն և դպրոցները կարող են ստանալ «Գուտտենբերգի» գրասենեակից ՁՐԻ (զաւառ ուղարկվում են 14 կ. ճանապարհածախսով)։
(չ.2.) 10—5

ԺԱՄԱՑՈՅՑ եւ ԱԾԵԼԻ
ԱՄԵՆՔԻՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ
ԻՐԵՐ
ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԸ
ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ Է 150 իրեր միայն 8 ր. 95 կ.

1) Անգլիական սև պողպատէ տղամարդկանց կամ կանանց բաց ԺԱՄԱՑՈՅՑ։ Ժամացոյցի մեխանիզմը արտասահմանեան շինուածք է և պարգևատրվել է համաշխարհային ժամացոյցի ցուցահանդէսում։ Լարվում է առանց բանալիի (րեմօնտուար)։ Ժամացոյցը բանում է րօպէ առ րօպէ, որի համար երաշխաւորութիւն է տրվում. 2) Տղամարդկանց կամ կանանց նորաձև պարանոցի շղթայ. 3) Գեղեցիկ տեսքի բրելօկ. 4) Ժամացոյցը գողացվելուց ազատ պահող գործիք. 5) Անգլիական լաւագոյն պողպատէ ԱԾԵԼԻ. 6) Ածելիաման. 7) Նիկէլի փոքր թաս սապոնի համար. 8) Վրձին սապօնվելու համար. 9) Սապօնի փոշու արկղիկ. 10) Թաւշեայ շղարի արկղիկ. 11) Կարապի բմբուլից փնջիկ շպարվելու համար. 12) Ցանկացողներին ածելիի և իր պարագաների փոխարէն կարող ենք ուղարկել կանացի նորաձև բրօշկա և մի զոյգ պարիզեան գոհարազարդ ականջօղեր. 12—14) Տուալէտի արդուզարդարանք, բաղկացած հայելուց, սանրից և կօշիկներ կոճկելու կարթից. 15—19) Գարնիտուր, բաղկացած կրծքի 2 և մանժէտի 3 արտասահմանեան աշխատանքի զապօնկաներից «Մօդերն» ոճով, կամ թէ սրա փոխարէն կանանց սանրեր. 20) Ամերիկական գրպանի մկրատ. 21) Գրպանի դանակ. 22—23) Գրպանի մատիտ և գրիչ. 24) Ճանապարհորդական գրպանի թանաքաման. 25) Պարիզեան ստերէօսկօպ մեծացնող ապակիներով. 26—75) 50 լուսանկարչական գողտրիկ նկարներ ստերէօսկօպի համար. 76—100) 25 Carte postale բաց նամակներ գեղեցիկ նկարներով, որոնք կարող են մի ալբոմի զարդը դառնալ. 100—125) 25 լաւագոյն պօստային թուղթ. 126—150) 25 այդպիսի ծրար։ Բոլորի համար միայն 8 ր. 95 կ. Նոյն իրերը, խուլ ժամացոյցով—1 րուբլով թանգ, այսինքն 9 ր. 95 կ., իսկ արծաթեայ խուլ ժամացոյցով միայն 16 ր. 95 կ.։

Ինչպէս տեսնում էք, սրանից էժան չէ կարող լինել։

Ուղարկվում է և վերադիր վճարով

Ծրարելը ձրի։ Գործադրութիւնը օրինակելի։ Ուղարկելու համար յաւելեալ առնվում է Եւրոպական Ռուսաստան՝ 65 կ., իսկ Ասիական—95 կ.։

Լաւութեան լիակատար երաշխաւորութեամբ.

ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐԸ ՀԱՍՑԷԱԳՐԵԼ
Московскiй Центральный Складъ Часовъ

Խնդրում ենք չը խառնել վարչաւեան ֆիրմաների հետ.

Москва, д. Виноградова, № 126

P. S. Փոգով կամ նամակադրոշմներով գրաւական ուղարկողներին իբրև նուէր ուղարկվում է գեղեցիկ քսակ փողպատի (գալուստիկ) համար։

36—6
(կ. չ.)